

UN PRIMER APROPAMENT AL SANTORAL DE LA CONSUETA RC.0031 (OLIM RODA 13) DE L'ARXIU CAPITULAR DE LLEIDA, DEL SEGLE XV

per FRANCESC FITÉ I LLEVOT

RESUM

Tal com s'indica al títol, aquest estudi vol ser un primer apropament al santoral de la consuetudina RC.0031 conservada a l'Arxiu Capitular de Lleida (ACL), procedent de Roda d'Isàvena. En ell, primerament, fixem la cronologia definitiva del manuscrit entorn de les primeres dècades del segle xv. Tot seguit, ens fixem en les seves característiques, i aprofitem per oferir la transcripció completa de les *regulae*. Passem després a analitzar el santoral, que comparem amb els d'altres manuscrits de l'antiga catedral, en concret, amb el del calendari del breviari ilderdense del 1451 (ACL, LC.0016) i amb el del leccionari del segle xiv (ACL, RC.0026). Finalment, dediquem un apartat al culte marià, especialment a la litúrgia estacional, i acabem donant notícia sobre els drames litúrgics que se celebraven a la catedral lleidatana.¹

Paraules clau: consuetudina de la catedral de Lleida, santoral, segle xv, culte marià, drames litúrgics.

ABSTRACT

As stated in the title, this study aims to be an initial approach to the Calendar of the Consuetudinary RC.0031, from Roda d'Isàvena, preserved in the Arxiu Capitular de Lleida (Lleida's Capitular Archive, ACL). In it, we first establish the chronology of the manuscript around the opening decades of the 15th century and then we look at its features, taking this opportunity to offer a full transcript of the *Regulae*. We then turn to the Calendar, which we compare with other manuscripts of the ancient cathedral, in particular, the Calendar of the Breviary (ACL, LC.0016)

1. A l'inici, la consuetudina fou datada al segle XIII per F. Massip i Bonet, «Cerimònia litúrgica i artífici teatral en el jorn de Pentecosta (segles XIII-XVI)», a *Congrés de la Seu Vella: Actes*, Lleida, Paeria, 1991, p. 258. Per la nostra part, la vàrem datar el 1361, sobre la base d'una referència documental que més endavant citem i que féu seva J. BUSQUETA, «Consuetudina, dominical, ferial i santoral de la catedral de Lleida», a *Seu Vella: L'esplendor retrobada*, Lleida, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i Fundació "la Caixa", 2003, p. 359-360. Aquesta cronologia, en endegar l'estudi del temporal de la consuetudina, la vàrem modificar, i proposàrem l'execució cap al darrer quart del segle XIV (vid. F. FITÉ, «La pretiosa LC.0027 y la consuetudina RC.0031, dos interesantes manuscritos litúrgicos del Archivo Capitular de Lleida para el estudio de la liturgia estacional en la Seu Vella de Lleida», a E. CARRERO (coord.), *Arquitectura y liturgia: El contexto de las consuetas catedralicias en la Corona de Aragón*, Palma, Objeto Perdido, 2014, p. 116).

of 1451, and the Calendar in the Lectionary from the 14th century (ACL, RC.0026). Lastly, we devote a section to the Marian cult and especially to the seasonal liturgy, with mention of the liturgical dramas that were held at the Cathedral of Lleida.

Keywords: Lleida Cathedral consuetudinary, calendar of saints, 15th century, Marian devotion, liturgical drama.

DESCRIPCIÓ CODICOLÒGICA

La consuetà està realitzada en pergami i es presenta com un còdex relligat i proveït de tapes de fusta revestides de pergami, fixat amb claus, sense que s'hagi conservat la tanca que solen posseir molts còdexs. El seu estat de conservació és bastant acceptable, malgrat que el pergami de les tapes està molt desgastat. Mesura 290 × 220 mm i el componen dos-cents divuit folis, escrits en llatí i a doble columna amb tinta negra, mentre que les rúbriques estan escrites amb tinta vermella i les poques inicials, més grans (ocupen dos renglons de text), estan executades amb tinta de color vermell i blau, com els calderons, tot i que alguns estan fets amb tinta groga, de to molt esvaït. Val a dir que al còdex li manquen, en la part del santoral, els f. VIII a XV. La lletra és la típica librària gòtica, arrodonida i bastant cuidada. Tots els fulls estan numerats amb una xifra romana situada al mig de la part superior. Cal indicar que el còdex porta afegida una altra numeració àrab, en llapis, que numera els folis des del primer fins al darrer (f. 212r), mentre que, en el cas de la romana, hi ha una numeració per al temporal i una altra per al santoral, potser perquè al principi es volien relligar per separat. Actualment porta la signatura «RC.0031», emperò la primitiva era «Roda 13», ja que es tracta d'un còdex que procedeix de Roda d'Isàvena. El fet que Roda posseís comunitat canonical i la seva església fos cocatedral amb la de Lleida permet entendre que entre els seus fons hi hagués aquesta consuetà redactada per a ús dels canonges de la catedral de Lleida.² Els canonges de Roda, agustinians, la devien utilitzar adaptada als espais propis de la seva església.

Les cobertes estan enquadernades (contracobertes) per la cara interior amb fulls reaprofitats d'un còdex més antic, també escrit amb lletra gòtica librària, molt més petita, i també a doble columna, amb tinta negra i amb les rúbriques en vermell, cronològicament executat dins del segle XIII o potser a la primera meitat del segle XIV. Cal estudiar-los millor per poder identificar a quina obra pertanyien. També formen part de la contracoberta dos folis en lletra del segle XI i a tres columnes de text en llatí, també en tinta negra i amb les lletres majúscules o uncials en vermell, corresponents a un mateix còdex que, per les característiques, va executar-se a l'*scriptorium* de la cocatedral de

2. Després de la conquesta cristiana del 1149, el bisbe de Roda passà a residir a Lleida, i Roda restà sota la jurisdicció de la nova diòcesi reinstaurada. Val a dir, en aquest sentit, que un bon estudi de la canònica en la seva fase de vinculació a la diòcesi de Lleida manca per fer (vid. J. BOIX, *De Roda a Lleida*, Vielha, Institut d'Estudis del Baix Cinca, 1998; J. BOIX, «Sant Vicenç de Roda», a *Catalunya romànica*, vol. XVI: *Ribagorça*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1996, p. 391-397; vid. també J. R. PIQUÉ, «Els primers bisbes i els primers capitols catedralicis: estructura i funcionament d'un bisbat medieval», a *Arrels cristianes: Presència i significació del cristianisme en la història i la societat de Lleida*, vol. I: *Temps de forja: Els inicis i l'alta edat mitjana. Segles v-xii*, Lleida, Pagès i Bisbat de Lleida, 2008, p. 229-235).

Roda d'Isàvena. Cal també estudiar-ne el text per poder esbrinar de quina obra formaven part. Tot fa pensar que estem davant d'un còdex relligat a Roda sobre la base de dues obres que anaven per separat, el temporal i el santoral, si tenim en compte que cadascuna tenia la seva numeració.

CONTINGUT

El còdex està dividit en dos apartats clarament diferenciats, el corresponent al temporal i el corresponent al santoral, a més a més, amb una numeració pròpia per a cadascun, com hem assenyalat. El temporal³ abasta del f. 1r al f. xcviiv, mentre que el santoral⁴ va del f. 1r al f. cxxix, tenint en compte que hi manquen els f. viiir a xv. A més a més d'aquests dos grans apartats, el final del santoral conté uns interessants afegits que el completen. En primer lloc, el model dels oficis divins a aplicar a festes que no es recullen en la relació de les rúbriques del santoral. A saber, el model per a *In natale unius martyris* (f. lxxxivv-lxxxviiiv); el model per a *In natale plurimorum martyrum* (f. lxxxviiiv-lxxxviiiiv); el model per a *In natale unius confessoris pontificis* (f. lxxxviiiir-lxxxixiv); el model per a *In natale unius confessoris non pontificis* (f. lxxxixv-cr); el model per a *De natale plurimorum confessorum* (f. cr-cir); el model per a *In natale unius virginis* (f. cir-ciiiv), i el model per a *In natale plurimorum virginnis* (f. ciiiv-ciiiv). Tot seguit, figuren el model per a *Incipit officium beate Marie minus per totum annum* (f. ciiiv-cvv), les *Regula quomodo officium beatissime virginis Dei genitricis Marie diebus sabbatis debeat celebrare* (f. cvv-cviiiir) i l'ofici de difunts *Incipit officium defunctorum* (f. cviiiir-cixr). Finalment, les *Regule de consuetudine ilerdensis ecclesie* (f. cixr-cxv), seguides d'*Iste regule que secuntur sunt ad declarandum et discernendum de festo toto dupli et de festo ixem lectionum colendum et non colendum et de festo trium leccionum post ea de octabibus secundum dignitatem et sollempnitatem* (f. cxv-cxxix). És a dir, les regules per a les festes *duplici* de nou lliçons *colendum et non colendum* i les festes de tres lliçons per, finalment, oferir la regulació de les octaves segons la dignitat i llur solemnitat.

DATAció

Tal com hem apuntat més amunt, la data de la confecció de la consuetat, l'hem de situar més enllà del segle xiv. Ens basem per proposar la nova cronologia entre el 1400 i el 1457 en dues referències documentals prou significatives; la primera, corresponent a la processó que surt indicada a la consuetat i que calia fer la vigília de la festa de l'Assumpció, a les vespres, concretament, a la capella de Berenguer Marqués. Llegim:

3. S'inicia «In nomine sancte et individue Trinitatis patris et filii et spiritus sancte. Incipiunt consuete dominicalis vel ferialis et sanctoralis sancte sedis illerdensis ecclesie sic pro ut sequitur» (f. 1 / f. 3r).
4. S'inicia «Incipit sanctorale et festa per tocius anni circulum. Et primo de sancto Stephano prothomartire» (f. 1r / f. 100r).

Fiat processio ad capellam Berengarius Marques per responsus «Gaude Maria», versus «Ora pro nobis», oratio «Deus qui virginealem aulam», post ea itur ad altare maius cum antiphona «Maria celorum...».⁵

Sabem que la fundació de l'altar de l'Assumpció, la féu el notari Berenguer Marqués entorn de l'any 1400.⁶ L'altra data *postquam* ens l'ofereix el llibre d'obra del 1457 (f. 26v), on s'indica:

Despesa feta en desfer aquella paret migera que stan entre la casa de l'Almoyna e Santa Maria la Vella, que mana lo honorable capítol que fos desfeta e que fosen fetes dues parets per partir les dites cases que quen fosen fetes tres cases ço és la primera, capella de Sancta Maria la Vella, la segona que fos casa de l'Almoyna dels pobres, la tercera que fos la casa del capítol [...].⁷

La reforma suposà el trasllat de l'antiga sala capitular de l'extrem est a l'oest, la qual cosa convertí la vella sala capitular exclusivament en capella de Santa Maria in Vetere. Fins aleshores, al costat de la porta de les Fonts hi havia la sala capitular, on també hi havia un altar dedicat a santa Maria in Vetere (o l'Antiga).⁸ A la consuetat, clarament, les referències sobre la sala capitular sempre ens situen a la primera ubicació, com hem publicat. En conclusió, la consuetat s'hagué d'escriure entre el 1400 i el 1457; quan ens referirem per primer cop a la consuetat, hi relacionarem una referència documental de l'any 1361, tal com hem apuntat més amunt, corresponent a un acord capitular pel qual es manava fer una consuetat dels oficis i misses «dicendis in ecclesia ilderdense».⁹

CARACTERÍSTIQUES DE LA CONSUETA

Primerament, voldríem assenyalar que es tracta d'una consuetat solament dels oficis, en la qual s'indiquen les lectures, els cants i les oracions a fer en totes les hores canòniques i també les processons que calia realitzar dins d'elles, la vigília de la festivitat, el

5. F. LIIIv (f. 144v).

6. Vid. F. ABAD LARROY, «El culto divino en la Seo Antigua de Lérida», *Ilerda*, vol. XL (1979), p. 34; J. TARRAGONA MURRAY, «Inscripciones i làpides sepulcrales a la Seu Vella de Lleida», *Ilerda*, vol. XL (1979), p. 273. Hem abordat aquesta fundació a F. FITÉ i A. VELASCO, «Ad perpetuam memoriam. Poder, capelles i famílies a l'antiga catedral de Lleida (segles XIII-XV)», a *Los espacios del poder en las sociedades urbanas del cono mediterráneo occidental (s. IX-XV). Chambery (22-24 septiembre 2008)* (en premsa).

7. Vid. I. LORÉS OTZET i I. GIL GABERNET, «L'antiga canonja de la Seu Vella de Lleida: noves aportacions a l'evolució arquitectònica del conjunt dels seus edificis», *Seu Vella: Anuari d'Història i Cultura*, núm. 1 (1999), p. 57.

8. Vid. E. CARRERO, «Sobre ámbitos arquitectónicos y vida reglar del clero. La canónica de la Seu Vella de Lleida», *Seu Vella: Anuari d'Història i Cultura*, núm. 3 (2001), p. 168-169; F. FITÉ, «Seu Vella», a *Arrels cristianes...*, vol. II: *Temps de consolidació: La baixa edat mitjana. Segles XIII-XV*, p. 401-403.

9. Vid. F. FITÉ, «Litúrgia i cultura a la Seu Vella de Lleida», a *Seu Vella: L'esplendor retrobada*, p. 98 i, sobretot, nota 1, a la p. 110. En aquesta nota ens referim a la consuetat que s'ordenà realitzar, d'oficis i misses «dicendis in ecclesia ilderdense», el dia 11 d'octubre de 1361 (ACL, Actes capitulars, vol. 43-1 (1360-1378), f. 7r). És interessant la notícia perquè estem convençuts que la consuetat del segle XV el que fa és actualitzar aquesta consuetat del XIV que no ens ha pervingut.

dia de la festivitat i en les octaves, quan en posseïen. També s'hi assenyala amb precisió a qui li pertocava dirigir, endegar o portar a terme les lectures, les recitacions o els cants, fos un solista o un grup, i quan calia i qui havia de revestir-se amb capes de seda i portar bordons, sobretot en les festes dobles o de nou lliçons i en les de tres lliçons. Aquestes indicacions i precisions van acompanyades de *regulae* que adverteixen sobre excepcions o trasllats de les celebracions, si es produïen coincidències amb altres festes. És a dir, al llarg de tota la consuetat, s'intercalen aquestes *regulae*, les quals després es recullen en un apartat al final de la consuetat, tal com hem indicat en descriure'n els continguts.¹⁰

Podem dir que la consuetat se centra a detallar lectures, cants i oracions pronunciats al cor o al llarg del recorregut de les processons per part dels membres dels dos cors, el del degà i el del precentor, que inclouen els canonges, beneficiats i porcioners.¹¹ Sens dubte, era el llibre que fixava les normes per al desenvolupament de la litúrgia dels oficis divins de tot l'any, alhora que introduïa les normes i precisions o aclariments per a la seva correcta celebració. Al final de la consuetat s'assenyalen precisament els motius de la seva redacció:

Et etiam aliqua solemnitates et ordinationes facte pro ut patet in presenti libro sive consuetat et que in multis breviariis istius diocesis qui in maiori parte non fit menci[onem] eisdem. Est intencio domini episcopi et honorabili capituli que nichil derogetur ipsis breviariis iam factis. Ymmo quilibet possit facere officium secundum ordinationem ipsorum et hoc sit in electione cuius libet habentis breviarium dum tamen sit secundum consuetudinem diocesis llerdensis. Sed esset bonum ut haberet regulas generales qui comprehenduntur in modico volumine et de levi possent se concordare cum officio quod fit in sede.¹²

És a dir, el llibre compila solemnitats i ordinations que no consten en molts breviaris però que bisbe i capítol volen que siguin tingudes en compte segons els costums de la diòcesi de Lleida. Consideren que és bo tenir les regles generals, dins d'un mòdic volum de pes lleuger, de l'ofici de la catedral de Lleida.

Aquestes normes pròpies de l'Església de Lleida són molt interessants, perquè no solament regulen tot el funcionament de les hores, sinó que també inclouen descripcions i detalls: com ha d'organitzar-se, per exemple, l'encapçalament de les grans processons a l'hora sexta, abans de la missa, que després ni en el temporal ni en el santoral es descriuen amb el mateix detall. Nosaltres les hem transcrit perquè donen un panorama bastant complet sobre tot el cerimonial i, a més, sobre com intervenen en el ritual

-
10. Encara que anterior, seria d'aquesta tipologia la consuetat de la Seu d'Urgell copiada entre els anys 1133 i 1173, conservada al Museu de Vic i estudiada per mossèn M. S. GROS I PUJOL, «La consuetat antiga de la Seu d'Urgell (Vic, Mus. Episc., ms. 131)», *Urgellia*, núm. 1 (1978), p. 183-266. Ha estat abordada en un estudi recent per E. CARRERO, «Las dos consuetas de la Seu d'Urgell», a E. CARRERO (coord.), *Arquitectura y liturgia...*, p. 253-262. Bastant coetània de la de Lleida, pot esmentar-se també la consuetat del 1447 de Vic (vid. M. SUREDA, «La catedral de Vic», a E. CARRERO (coord.), *Arquitectura y liturgia...*, p. 396).
 11. Sobre el cor que hi hagué a la Seu Vella de Lleida fins al moment del seu tancament per convertir-se en caserna, podeu consultar F. FITÉ, «Franci Gomar i el nou cor de la Seu Vella de Lleida», *Seu Vella: Anuari d'Història i Cultura*, núm. 2 (2000), p. 185-230; F. FITÉ, «Litúrgia i cultura...», p. 102-103.
 12. F. CXXV-CXXII (f. 211v-212r).

els membres dels dos cors, el del degà i el del precentor o cabiscol.¹³ En aquest sentit, adjuntem a l'apèndix I la transcripció completa de les anomenades *Regule...* Per veure'n l'interès, n'hem traduït uns fragments corresponents al cerimonial de les festes *duplici* o de nou lliçons:

Segons el costum de l'Església de Lleida, quan tenim festa doble, sempre hem d'iniciar-la amb «In principio Apostolis» i totes les antífones es dupliquen. I el qui fa l'ofici ha de portar capa de seda o daurada i ha d'estar al cor de qui fa l'invitatori, a la càtedra del degà o a la del precentor, i cal iniciar les vespres per «Deus in adiutorium», i han de ser quatre canonges o beneficiats els qui les iniciïn, revestits amb capes de seda i portant bordons, dos de cada cor, entonant l'antífona «Super populos», que ha de finalitzar el cor. Cantada l'antífona, cal dir el vers «Laudate domini quam bonus est», el psalm «Lauda Iherusalem» i, si no hi ha antífones pròpies, com a les festes de Nadal o l'Assumpció, els quatre servents han de repetir l'antífona i després el qui fa l'ofici ha de llegir el capítol, mentre es començat pels servents, sis canonges o beneficiats, que amb els quatre servents fan deu, el responsori que ha d'acabar el cor, i els deu aleshores han de recitar el vers «Cum gloria patri»; després, els servents endeguen l'himne. Si no es canta amb orgue, cal que vinguin quatre escolans del capítol amb capes de seda, dos amb canelobres amb ciris encesos, al cor per dir el vers, mentre els servents endeguen l'antífona «Magna». Si l'oficiant és el bisbe, amb d'altres de l'altre cor, cal que endeguin l'antífona que ha de finalitzar tot el cor; després, cal cantar el psalm amb orgue pels servents i acabar repetint l'antífona i, un cop dita, ha d'entonar-se el «Gloria patri» [...]. En les festes dobles, l'antífona «Magna» i el «Benedicamus» han de ser endegats pel bisbe i el seu seguici, i els servents han de situar-se davant de la càtedra del bisbe en ordre jeràrquic [...] (f. *CXIX* i *CXIV* / 202*r* i 202*v*).

Vegem-ne un altre fragment:

A l'hora terça, han d'iniciar el responsori sis canonges o beneficiats, tres de cada cor, i després fer processó pel claustre amb capes de seda «in hunc modum maior», i cal portar la Creu amb el «textum» al capdavant de la processó amb encenser («turribilis») i canelobres amb ciris encesos, i al final de la processó ha d'anar el bisbe o qui faci l'ofici, que ha de portar el «Lignum crucis» entre dos canelobres, i han d'anar revestits com a sotsdiacs els portadors del «textum» i del «Lignum crucis», i els canonges d'aquesta forma endeguen la processó. I dos canonges amb bordons daurats han d'endegar al cor el responsori, i així cal fer la processó, com és costum i és ordenat en cada festa [...]. [Acabada la processó i ja retornats al cor] qui celebra la missa ha de sortir de la sagristia amb el diaca i el sotsdiaca i amb l'encenser i canelobres, amb ciris encesos, precedint-los, i fet l'ofici pels mateixos servents en veu alta, han d'endegar el kyrieleison major amb orgue els esmentats servents i, quan s'entona el Christeleyson, dos d'aquests servents, amb

13. S'inclou també en la consuetudina la solfa i la lletra de molts cants i es donen indicacions sobre l'acompanyament de l'orgue i la participació dels membres del cor en els prescrits. Sobre l'important orgue catedralici i la capella de cant que tingué la catedral, podeu consultar F. FITÉ, «La música a la Seu Vella de Lleida. Noves aportacions a la documentació d'orgueners, organistes, mestres de cant dels segles XV-XVI. L'època del bisbe Agustí (1561-1477)», a *Antoni Agustí, bisbe de Lleida i arquebisbe de Tarragona (1517-1586): Aportacions entorn del marc sociocultural de Catalunya en la seva època*, Lleida, Amics de la Seu Vella, 1995, p. 113-172.

bordons, han d'anar a l'altar per endegar la celebració de la missa, entonant el celebrant el «Gloria in excelsis deo» major, que cal respondre amb orgue [...] (f. cxiiii).

Val a dir, respecte de les processons, que a la consuetat gairebé no s'hi detalla la litúrgia estacional, segurament perquè figurava en els processoners. En el cas del temporal, sí que es descriu el trajecte de les processons amb les seves *stationes* per a cada festa, tal com hem recollit en la nostra publicació.¹⁴ En aquest sentit, resulta molt útil per a l'estudi de la catedral com a escenari litúrgic. Tota la litúrgia dels oficis divins, sobretot els corresponents a les hores canòniques majors, girava entorn del cor i l'altar major, mentre que els trajectes processonals recorrien per dins de la catedral i, sobretot, per les galeries del claustre.¹⁵ Les estacions estaven també fixades, i depenia del nombre d'estacions de cada processó que hi fossin totes o solament algunes de les fixades. Dins de la catedral, podem fer esment, com les més freqüents, de la capella de Sant Pere,¹⁶ la de Sant Jaume, les fonts baptismals, al costat de la porta nord de la façana occidental, la capella de Santa Margarida i la de Sant Nicolau, situada al mur oest de la tanca del cor (rerecor), a les quals es podrien afegir les portes dels Fillols, l'Anunciata i Sant Berenguer i, sobretot, la porta occidental de la nau, per on entraven les processons que s'havien de desenvolupar entorn del claustre, davant de la qual sempre hi havia una *statio*, de forma semblant a com succeïa a Cluny, on la *statio*, abans de penetrar a l'església, es feia a la galilea. Al claustre, les estacions podien ser la capella de Sant Pau Ermità i Sant Antoni de Viena, als peus de la torre del campanar, la porta de la Pia Almoina, el portal de la sala capitular que tenia integrat l'altar de Santa Maria in Vetera¹⁷ i la porta occidental de la nau major, suara esmentada. Aquestes estacions eren, fonamentalment, les fixades en les grans festes del temporal o processons generals, en què se circulava per l'interior de la catedral, per l'exterior i pel claustre, tal com hem exposat en el nostre article sobre el temporal, mentre que les del santoral generalment recorrien entre el cor, l'altar de la capella dedicada al sant que se celebrava i, en alguns casos, l'altar major. En la nostra publicació, recollim algunes d'aquestes processons a capelles de sants incloses dins la fundació d'aniversaris.¹⁸ A més, en les *regulae* suara esmentades, així s'indica, també.

14. F. FITÉ, «La pretiosa LC.0027 y la consuetat RC.0031, dos interesantes manuscritos...», p. 115-136.

15. Vam abordar el tema a F. FITÉ, «Litúrgia i cultura...», p. 100-105.

16. La capella de Sant Pere era la parròquia de la catedral, on es feia la missa matutinal a l'hora terça. En aquest sentit, resulta interessant destacar que, com en el cas de Cluny al segle XI, posseïa tres altars, dedicats igualment a sant Joan Evangelista, sant Pere i sant Pau (vid. P. PIVA, «Cluny: la abadía de Mayeul y Odilón (950-1050)», a L. CASTELFRANGHI (coord.), *Año mil: El arte en Europa, 950-1050*, Barcelona, Lunberg, 2001, p. 152-157). En aquesta capella, els Montcada hi faran custodiar, en un reconditori, la relíquia de la Santa Espina, i, endemés, serà on es farà el monument del Dijous Sant i també el del Sant Sepulcre per als cerimonials de la *depositio*, l'*elevatio* i la *visitatio*, el famós *triduum*.

17. Per a la sala capitular primitiva, vid. *supra* nota 8.

18. En aquest sentit, podeu consultar també F. FITÉ, «Ritual i cerimònia a la Seu Vella de Lleida: les devocions, aniversaris i fundacions», a *Imágenes y promotores en el arte medieval: Miscelánea en homenaje a Joaquín Yarza Luaces*, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 2001, p. 373-390.

EL SANTORAL

Hem de confessar que el nostre estudi sobre la consuetud segueix en curs i que actualment portem a terme la transcripció d'aquesta part. En termes generals, podem assenyalar, pel que hem estat veient, que no es descriuen de forma gaire extensa les processons; en alguns casos, la consuetud es limita a assenyalar «fiat processio» a la capella corresponent, sense cap altre detall o precisió.

Val a dir que el santoral conté actualment cent vint-i-quatre rúbriques, a les quals cal sumar les corresponents als folis desapareguts (f. VIII-XV), on figuraven festes tan importants de la catedral com la de Sant Vicenç Màrtir. Una devoció, juntament amb la de sant Valeri, que vingué a Lleida des de Roda. Pel calendari sabem que era festa doble.¹⁹ Caldrà esbrinar si tenia una litúrgia pròpia o alguna singularitat. Ambdós sants tenien capella al col·lateral nord de la catedral.²⁰ Hem de dir que no es tracta del santoral complet de l'Església lleidatana, si tenim en compte el calendari del breviari ilerdense. Hem comparat, per això, la nostra relació de rúbriques amb un calendari ilerdense del segle XV,²¹ molt proper cronològicament, ja que data del 1451 (ms. LC.0016), la qual cosa ens permet adonar-nos que hi manca un total de setanta-set rúbriques de sants, cosa que no vol dir que no hi hagués un culte establert per a llur celebració. Tenim, per exemple, el cas de santa Coloma, que, en el dia del seu aniversari,²² s'assenyala que es faci missa a la capella de Sant Pere, ja que no tenia capella pròpia, en el mateix lloc on es feien les misses de l'alba, ja que era considerada la par-ròquia de la catedral, i en els casos en què dues festes coincidissin, era la capella que s'assignava per celebrar una de les dues misses, és a dir, una missa se celebrava a l'altar major i l'altra, a la capella de Sant Pere.²³ També era on es feia el monument del Dijous Sant i on es disposava el sepulcre de Crist per a les cerimònies del Divendres i el Dissabte Sant, de la *depositio* i la *visitatio*.²⁴ Adjuntem a l'apèndix II la relació hagiogràfica de l'Església de Lleida, segons la consuetud i el calendari esmentat, i a l'apèndix III oferim, per complementar-ho, l'índex de les lliçons dels sants que consten al leccionari RC.0033, procedents de Roda, del segle XIV,²⁵ pel fet que la seva relació hagiogràfica, no gaire allunyada de la lleidatana, permet tenir constància d'un dels còdexs freqüentment esmentats a la nostra consuetud, juntament amb el responsori. Com es veurà, hem

19. El calendari data del 1451 i correspon al breviari de l'Arxiu Capitular de Lleida LC.0016.

20. Vid. F. ABAD LARROY, «El culto divino...», p. 35-36; J. TARRAGONA MURRAY, «Inscripciones i làpides sepulcrales...», p. 313; F. FITÉ, «Devoción a los santos y sacralización en el mundo urbano medieval, a través de las fuentes. El ejemplo de Lleida», *Sanctorum*, núm. 10 (2013), p. 28.

21. Aquest calendari, juntament amb dos d'anteriors de Roda-Lleida, l'hem publicat a F. FITÉ, «Devoción a los santos y sacralización en el mundo urbano medieval...», p. 41-62. Respecte a la mancança de sants, si ho comparem amb el calendari vigent a l'època, no és quelcom excepcional; passa el mateix a la *Consuetud de Sanctis* de Mallorca del 1516 (vid. G. SEGUI I TROBAT, «Las consuetas pretridentinas de la catedral de Mallorca», a E. CARRERO (coord.), *Arquitectura y liturgia...*, p. 150-154).

22. La festa de Santa Coloma era el dia 31 de desembre i coincidia amb la festa de Sant Silvestre.

23. Vid. *supra* nota 16 i, a més a més, F. ABAD LARROY, «El culto divino...», p. 39-41; F. FITÉ, «Devoción a los santos y sacralización en el mundo urbano medieval...», ap. II, p. 39.

24. F. FITÉ, «Litúrgia i cultura...», p. 107.

25. La signatura antiga d'aquest leccionari procedent de Roda que es troba a l'Arxiu Capitular de Lleida és «Roda 9».

examinat també un leccionari de la missa del segle XIII per comparar-lo, també procedent de Roda.

FESTES MARIANES

En aquesta primera recerca del santoral, hem centrat la nostra atenció en la transcripció de les festes marianes amb la finalitat d'obtenir més informació sobre llur ritual, atesa la titularitat de la catedral, i ens hem centrat molt especialment en la litúrgia estacional, de manera que hem donat continuïtat a l'estudi reiteradament esmentat sobre el temporal. En aquest sentit, hem pogut constatar que a la festa de l'Assumpció la processó de vespres es feia a la capella de Berenguer Marqués per cantar-hi l'antífona *Gaude Maria*, i que es dirigia després, ja de tornada, a l'altar major. El mateix succeïa en el cas de la festa de la Immaculada Concepció, malgrat que, en aquest cas, s'acudia a la capella Colom,²⁶ on hi havia l'altar d'aquesta advocació, fundat pel bisbe Ferrer Colom als anys trenta del segle XIV, per cantar-hi igualment l'esmentada antífona, o en el cas de la festa de la Mare de Déu de les Neus, una festa important de la catedral que se celebrava el dia 5 d'agost. L'altar era a la mateixa capella de Sant Jaume i per a la festa s'assenyala:

Fiat festum duplex in sede et solemnizetur sicut festum Assumptionis virginis Marie antiphona super psalmos «Regina celi», psalmi laudes, versus, capitulum ab inicio responsus «Congratulamini mei», hymnus «Ave Maria Stella», versus «Elegit eam Deus», ad magna antiphona «Sancta Maria succurre miseri», oratio «Deus qui per nivium». Post ea fiat communem Beati Dominici et fiat processio ad capellam eiusdem supra, post fiat processio ad altare Sancte Marie de Ninive per responso «Gaude Maria», versus «Elegit eam Deus», oratio ut supra, postea ad altare maius.²⁷

La capella dedicada a sant Domènec i a tots els sants estava situada al claustre, a l'extrem de la galeria nord,²⁸ després de la porta de la Pia Almoïna, al costat de la capella dels Clavell o de l'Anunciació, de la qual parlarem tot seguit.

En el cas de la festa de l'Assumpció, si a les vespres únicament s'indica la processó a la capella de Berenguer Marqués,²⁹ sense cap altra puntualització, el dia següent, el propi de la festa, a l'hora terça, després de cantada l'antífona *Regina mundi*, duplicada, de llegir el capítol *In omnibus requiem...*, d'entonar el responsori *Candida virginitas* i de cantar el versicle per sis *Benedicta ut*, es mana fer processó: «Processio fiat sollempniter in capis sericis et in egressu chori cantetur per duos cantores canonicos tenentes

26. Per a aquesta capella, *vid.* F. ABAD LARROY, «El culto divino...», p. 41-42; també P. BERTRAN ROIGÉ, «Ferrer Colom, bisbe de Lleida, i el seu temps (1334-1340)», a *El bisbe Ferrer Colom, la llum, els tapissos i les portades plateresques de la Seu Vella*, Lleida, Amics de la Seu Vella, 1992, p. 13-28.

27. F. XLVIII (f. 138r), *Beate Marie de Nive*.

28. *Vid.* G. ALONSO, «Capillas, altares, imágenes, capellanías, presbiterios y beneficios de la Seu Vella de Lleida desde su fundación hasta su cierre», *Ilerda*, vol. XL (1979), p. 66.

29. *Vid. supra* nota 6; també F. FITÉ, «Devoción a los santos y sacralización en el mundo urbano medieval...», ap. II, p. 39-40.

bordonos responsus “Vidi sposam [...] cum versu suo”, altres dos responsoris i, finalment, el versicle d’aquest darrer pels sis «ante ianuam ecclesie quo Finito sacerdos que habet celebrare dicat versu “Assumpta est Maria in celum”, i retornar al cor entonant el cant *Rex felix valde vel sancta et immaculata virginitas*. Hem de suposar que el trajecte de la processó repetia el de la vigília, ja que no s’indica.³⁰

En el cas de la festa de la Immaculada Concepció, llegim:

De Conceptione beate Marie facimus festum totum duplex, sexto idus decembris et dicimus officium proprium si habeatur sed ubi no habeatur proprietas (?) dicatur ut in Nativitate eius debemus (?) et ubi est nomen Nativitatis dicatur Conceptionis. In primis vespers quatuor cum capis sericis et bordonnis incipiat antiphonam «Ana concepit» et duplicetur, psalmi laudate, versicule, capitulum «Dominus possedit me», responsus «Benedicamus salvator» et comittatur sex et cum servientibus erunt decem hymnus «Ave Maria Stella», versiculus «Conceptionem hodie Sancte Marie virginis...», ad magnam antiphonam «O regina reginarum...» et triplicetur [...]. Fiat communem de beato Andrea per antiphonam «Concede nobis», versus «Dilexit Andream», oratio «Pregat», post ea de Adventu fiat processio ad altare Conceptionis beate Marie per responsus «Gaude Maria», versiculus «Ora pro nobis», oratio ut supra, fiat processio ad altare maius per antiphonam «Ave regina celorum». Ad completorum antiphona «Benedicata terra dominum» et duplicetur, hymnus dicatur in sono de «Quem terra pontus» et dicatur «Gloria tibi domine». Ad nunc dimittis antiphona «Dominum omnis spiritus» et duplicetur, oratio «Visita et Deus ineffabilis» sub una conclusione ambe dicatur.³¹

No cal dir que a tota la consuetud apareix anotada la solfa per als diferents cants en notació gregoriana, quadrada en negre, sobre un tetragrama de línies en vermell, amb el text adjunt sota la notació musical.

Per acabar aquest apartat, volem assenyalar que la processó que es detalla millor és la corresponent a la festa de l’Anunciació, que se celebrava el 25 de març. La capella de l’Anunciació, com hem dit, estava situada al claustre, a l’extrem de la galeria nord, al costat de la sala capitular nova.³² Ho puntualitzem perquè la processó discorria pel claustre. Adjuntem la transcripció d’una part de la festivitat amb la processó:

De Anuntiatione beate Marie facimus festum totum duplex et que vel quasi semper venit festum istud in Quadragesima Ideo propter tamen solempne festum precedenti die novena dicatur post missam et post cenam dicimus vespers sunt psalmos antiphona «Ave Maria» et duplicetur et dicantur verse laudes et fiat officium ab episcopo si fuerit, et quatuor canonicis cum capis sericis et bordonis incipiant antiphonam predictam et periciatur per chorum et dicti quatuor intonent primum psalmum et psalmis dictis dicatur capitulum «Ecce virgo concipiet», responsus «Ave Maria» et comittatur sex et dicatur hymnus «Ave maris Stella» in sono sequenti

30. F. LIVV (f. 145v).

31. F. LXXXIXr i LXXXIXv (f. 180r i 180v), *De Conceptione beate Marie*.

32. La nova sala capitular, que fou traslladada el 1457, com hem vist. Quant a la capella de Sant Antoni que s’esmenta tot seguit en el text que transcrivim, era la situada dins la torre major, a la qual s’accedia pel claustre (dels sants Antoni i Pau Ermità), per tant, a l’extrem de la galeria de ponent, a l’oposat de la qual, emperò ja a la galeria nord, se situava la capella de l’Anunciació (*vid.* G. ALONSO, «Capillas, altares, imágenes...», p. 60).

«Ave maris stella dei ma- / ter alma atque semper virgo / felix celi porta» versus «Rorate celi de super», ad magnam antiphonam «Ingressus angelus» et triplicetur sicut in festis totis duplicibus, oratio «Deus qui beate Marie» et fiat commodo de ieiunio ad vespereos et ad matutinas si in Quadragesima venerit, postea fiat processio ad capellam per responsus «Gaude Maria virgo», versus «Elegit eam Deus», oratio ut supra; finita oratione «Per Christum dominum Nostrum», fiat processio ad altare maius cum antiphona «Ave regina celorum», versus «Ora pro nobis», oratio «Concede nos» et dicatur ibidem «Benedicamus» a sex vel octo vel cum organis. Ad completorum antiphona «Beatam me dicunt» et duplicetur. Et dicatur responsus «In manus tuas domine», a quatuor cononicis vel beneficiatis hymnus «Christe qui lux» et dicatur in sono de «Quem terra pontus» et finiatur per «Gloria tibi domine qui natus». Ad nunc dimittis antiphona «Ecce ancilla domini» et duplicetur omnino «Visita quas domine» et «Deus qui debente me», ambe sub una conclusione et possunt dici versus de «Beata Maria» similiter «Salve regina» [...]. In die, ad matutinas invitorium «Ave Maria» et cantetur per duodecim presbiteris cum brandonibus et eo dicto duo remaneant ad regendum chorum cum capis sericis et bordonis, hymnus «Quem terra pontus ethera». In primo nocturno antiphona «Prophete predicaverint» et omnes antiphone tam diei quam noctis duplicentur psalmi «Beate Marie», antiphone et responsa ut in responsorio ordinantur. In primo nocturno versus «Egredietur virga»; in secundo nocturno versus «Emitte agnum domine», lecciones de sermonibus beati Augustini sicut in leccionario bene sunt ordinate. Evangelium «Missus est angelus» cum homelia sua ieiunii dicatur in octava leccione si in Quadragesima venerit cum responsorio festi et incensetur ad altare dum homelia dicti festi dicetur, novenum responsus «Ave Maria» vel «Gaude Maria» dicatur ab illis qui fuerint in invitatorium et duplicetur; «Te deum laudamus» dicatur versus sunt laudes «Rorate celi...». In laudibus antiphona «Spiritus sanctus» et circa qui secuntur in responsorio et duplicentur omnes antiphone, capitulum «Ecce virgo concipiet» hymnus «O gloriosa domina», versus «Rorate celi». Ad benedictiones antiphona «Ave Maria» et triplietur sicut illa de magna in primis vepereis, oratio ut supra et fiat commodo de ieiunio. Processio fiat ad capellam ut supra. Per horas dici antiphone laudes, ad terciam capitulum «Ecce virgo concipiet», responsus «Ave Maria» et dicatur a sex versus «Rorate celi...», oratio ut supra. Et nota que processio fit per claustrum cum capis sericis et in ingressum chori duo canonici tenentes bordonos deauratos incipiant responsus «Ingressus angelus» et perficiatur ab omnibus sequitur responsus «O Maria» cuius versu cantent tres in secunda statione scilicet duo canonici cum alio cui comitatur et dicatur coram capellam sancti Anthonii. Et in tercia statione incipiatur responsus «Gaude Maria» cuius versu cantetur sex ante ianuas ecclesie que respiciunt versus altare maius et finito versu, ebdomadarius dicat versus «Rorate celi» et etiam dicat orationem sine salutatione scilicet «Deus qui debente me». In introituque ecclesie cantetur responsus «Ave Maria» et cantando ipsum ingrediuntur chorum de post incipiatur missa sollempniter [...].³³

ELS MISTERIS O TEATRALITZACIONS LITÚRGIQUES

Tal com hem assenyalat, aquesta consuetat és únicament dels oficis. Les dades que aporta sobre les representacions parateatrals lligades a les festes litúrgiques són mínimes.

33. F. xxix-xxiir (f. 112r-113r), i continua fins a l'inici del f. xxiiii (f. 114r), *De Anuntiatione beate Marie*.

De fet, fins al moment, solament n'hem trobat dues. L'una correspon a la festa de la Pentecosta, en la qual es representava la Colometa, com en altres catedrals.³⁴ Es tracta d'una notícia que ja fou donada a conèixer l'any 1991, arran del Congrés de la Seu Vella, per Francesc Massip, durant el qual es recuperà la representació.³⁵ De fet, a la consuetud única s'assenyala que, després de la lectura de l'epístola, cal cantar el «Veni Sancte Spiritus» i ab omnibus et ea incepta, fiat tumultus cum pelvibus et conquis et proiciantur de cimborio neules et stupam incensam». És a dir, iniciat el cant a l'Esperit Sant, cal fer soroll amb cassoles i cubells, mentre des del cimbori es tiren neules i estopes enceses.

L'altra referència sobre representacions paralitúrgiques ens l'ofereix la festa de Sant Nicolau, també molt breu; de fet, únicament es fa referència a l'elecció del bisbetó la vigília de Sant Nicolau. No cal dir que aquesta festa dels escolans era molt popular a Lleida i que allò que en sabem és a través d'altres fonts documentals.³⁶ La consuetud només indica el següent:

Et debetis notare que in vigilia Sancti Nicholay post vespers et collatione facta dum dicitur completas, scolares debent remanere in capitulo et eis eligere episcopum quo facto episcopus det dignitates et comittatur eis officium diei Sanctorum Innocencium, scilicet lectiones et omnia alia et expectant que completer totaliter sit firmiter et intrabunt cum electo eorum dicentes alta voce «Te Deum laudamus», et illo dicendo ad altare maius ibunt. Et dictus electus dicat orationem «Concede nos» post ea dabit benedictionem circumstantibus [...].³⁷

Ens ha cridat l'atenció que res no es digui sobre la processó de la festa de l'Assumpció, en la qual, com a València o altres llocs, es duia en processó la llitera amb una imatge de la Mare de Déu morta acompanyada per tramoistes representant els apòstols i àngels, entre ells, sant Miquel. Així es registra a final del segle XV i ja al segle XVI (1551) a Lleida. Quant al drama assumpcionista que es representava de forma semblant a com encara es fa a Elx, sabem que, en una data desconeguda del segle XV, potser arran de la guerra de Joan II, es deixà de representar, per la qual cosa calgué viatjar el 1497 a València per documentar-se i recuperar-lo.³⁸

No cal dir que a Lleida també s'hi feia per Nadal la representació del cant de la Sibilla, entonat per un escolà pujat a la trona, i la representació dels pastorets, que surt do-

34. Vid. F. FITÉ, «Litúrgia i cultura...», p. 107-108. El primer estudi sobre la Colometa, el publicà L. GARCIA RUBIO, *Introducción al estudio de las representaciones sacras en Lérida*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1949, p. 41-42; aportant nova documentació, es publicà més tard C. BERLABÉ i F. FITÉ, «El misteri de la Colometa a la Lleida del segle XV», a *Manuel de Montsuar, degà de Lleida i president de la Generalitat de Catalunya (societat, política i mecenatge cultural a la Catalunya del segle XV)*, Lleida, Amics de la Seu Vella, 1994, p. 69-120.

35. F. MASSIP i BONET, «Cerimònia litúrgica i artifici teatral en el jorn de Pentecosta...», p. 258.

36. Vid. F. FITÉ, «Litúrgia i cultura...», p. 107 i notes 188 i 189, a la p. 122, on anotem les referències sobre la festa a Lleida tractada per autors com Villanueva o l'esmentat L. García.

37. F. LXXXVIII (f. 179r).

38. *Ibid.* supra nota 33, p. 106-107. Sobre el culte assumpcionista a la Corona d'Aragó, donant referències de Lleida, vid. J. CRIADO MAZAR, *Culto de imágenes de la Virgen de la Cama en el Aragón Occidental*, Calataiud, Centro de Estudios Bilbilitanos i Institución Fernando el Católico, 2015, especialment p. 20, 39-40 i 42.

cumentada com a entremès, representats sobre un cadafal que es muntava davant del presbiteri.³⁹

Per Setmana Santa, també sabem que es duia a terme una representació de la passió el Divendres Sant, sobre un cadafal que es muntava segurament també davant del presbiteri. Finalment, per Pasqua, s'escenificava el *Quem quaeritis?* o anada de les santes dones al sepulcre de Crist, com en altres catedrals de la Corona d'Aragó.⁴⁰ La commemoració sabem que es feia a matines.

39. *Ibid. supra* nota 33, p. 107.

40. *Ibid.* p. 107.

APÈNDIX DOCUMENTAL

Apèndix I

Regule de consuetudine ilerdensis ecclesie

F. CIXr (f. 200r)

Incipiunt regule de consuetudine ilerdensis ecclesie. Prima regula.

Si in prima dominica Adventus Domini veniunt festum Sancti Saturnini precedenti sabbato plene celebretur ita que die veneris in vesperis debet incipi a psalmus. Si vero festum Sancti Andree in dominica Adventus venerit ad sequentem feriam transferatur ibique sollempniter celebretur ita tamen que dominica in secundis vesperis apletur [*sic*] de eo scilicet de Beato Andrea.

Si autem ceteris dominicis Adventus festum duplex vel novem lectionem que tunc de festo quod est in die dominica debet fieri precedenti sabbato que quodlibet debet habere officium suum in die suo nisi impedimenti sit sicut in talibus dominicis diebus. Si vero festum trium lectionem huius legendam propriam accidit in dominica Adventus sexta lectio tamen et sextum responso fiat de tempo festo et communem in vesperis et matutinas.

Si autem infra septimanam occurrerit festum duplex aut novem leccionem totum fiat de festo et communem de Adventu in vesperis et matutinas. Si vero festum trium leccionum infra septimanam occurrerit secunda lectio cum uno responso de festo et communem in primis vesperis. Et ita debet observari per totum Adventum et per totam quadragesimam et ita videre consonum que semper de illo de quo fit maioritas debet canticum ultima lectio. Et que in isto tempore fit maioritas de feria ideo videtur que ipsa feria fit ultima lectio scilicet tertia lectio.

Si autem venerit festum trium leccionum non habemus legendam propriam in dominica sive in feria septimanam in qualibet parte anni sit sola convine contenta in vesperis et matutinas. Officium autem defunctorum fiat usque in vigilia Natalis Domini exclusive et ab inde non dicatur in choro usque post octava Epiphanie.

Postquam vero antiphone de «O sapientia» fuerint inchoate ad horas diei non dicatur «Miserere mei Deus» neque genuflexiones neque vespere defunctorum dicantur quem illo [q]uinque vespere sollempniter celebrantur matutine tamen defunctorum sicut supradictum capitulum dicatur et in-

F. CIXv (f. 200v)

veniat dicatur «Miserere mei» et fiant genuflexiones tamen usque ad vigiliam natalis Domini exclusive.

Et nota que quando inter octava Epiphanie et septuagesima nulla capitula dominica vaceans [?] in qua posset cantari istoria de «Domine ne in ira tua» in aliqua feria antiphona quadragesimam legatur Evangelium «Nuperie facte sunt» cum homelia sua et cantetur prima tria responsoria de dominica scilicet «Domine ne in ira tua». Et fiat communem in ambabus vesperis et matutinas de ipsa dominica.

Si a dominica qua cantatur «Domine ne in ira tua» usque ad quadragesimam venerit aliquod festum duplex aut novem leccionem in dominica fiat maioritas de festo et memoria de dominica. Im matutinas vero fiat secunda homelia de dominica, idem fiat

ad dominica «Preparete» usque ad Adventu domini. Si vero in feria nota festum duplex aut novem leccionem venerit psalmi de ipsa dominica erit et capitula breviter de festo et communem de dominica et idem modus servetur in omnibus festis duplicetur et novem leccionem usque ad quartam feriam post Ramus palmarum inclusive.

Si festum Purificationis vel Anunciationis beate Marie in aliquo sabbato venerit tote vespere erit de festo et fiat communem de dominica.

Si vero Quadragesima venerit in hoc festo scilicet Purificatione nichil omnibus fiat de festo et non dicatur alleluia nec fiat communem de Quadragesima sed transferatur ad diem iovis vel veneris et ipso die fiat de dominica novem lecciones cum novem responsiis de istoria Quadragesima omnia alia fiant de octava sed ideo de dominica in ambabus vesperis et matutinas et dicatur ipso die missa de dominica ad altare maius et missa de octava ad Sanctum Petrum.

Si autem in feria quarta cineris aliquod festum venerit duplex vel novem lecciones in predicta feria venerit in vesperis primis de ipso festo debet capitulari que feria non incipit usque ad matutinas nec habet antiphonam nec capitulum neque orationem que antiphona illa que dicitur ad magnam iam dicitur in precedentii sabbati ad vesperos, et ideo fieret «Iniuria sancto», sed que in matutinas incipit ista feria et ieiunia Quadragesime et non in primis vesperis. Ideo in matutinas dicatur de feria et fiat leccionem cum suo responsorio de sancto et communem. In Quadragesima dicimus cotidie Evangelium cum expositione et fit maioritas de dicta feria. Ideo si duo festa occurrant una die de illo de quo fit maioritas cum terciam leccionem.

F. *Cxr* (f. 201r)

Festa autem que contingunt post feria quartam Ramis palmarum et in feria octava Pasche transferuntur usque post octava Pasche et ibi suo ordine fiat salvo que de Anunciatione beate Marie si transferatur fiat primo die scilicet die lune nisi ibi proprium festum duplex contingat que tunc sequenti die de Anunciatione beate Marie fiat. Ita que vespere tercie aprilis incipiantur et fiat memoria de precedentii festo duplici. Et in matutinas fiat tamen tres lecciones prima leccione de homelia, secunda de istoria, tercia vero et ultima de dicta expositione Evangelium et sic observetur in tempore pascali quoniam festum duplex aut novem lecciones in dicto tempore venerit.

Si vero festum Sanctorum Philippi et Iacobi vel Sancte Crucis vel aliud festum duplex vel novem leccionum ab in de in dominica venerit usque ad Ascentionem fiant de festo omnia et homelia dominice diei in secunda leccione legatur cum responsorio festi et fiat communem de dicta dominica.

Si festum duplex vel novem leccionum in diebus Rogationum venerit totum fiat de festo et memoria de Rogationibus et homelia rogationum in leccione legatur. Si vero festum trium leccionem occurrat secunda leccione fiat de festo cum responsorio et hoc si habuerit legendam secundam tamen memoria fiat de dicto festo.

Si festum novem leccionum in vigilia Ascentionis dominum venerit non differatur festum sed fiat ibi et fiet secunda homelia et communem de vigilia. Si autem festum Apostolorum Philippi et Iacobi vel sancte Crucis vel Sancti Iohannis vel aliud festum duplex vel novem leccionum venerit in die Ascentionis ad sequentem feriam transferatur et ipso die post orationem de Ascentione fiat memoria de festo et in crastinum totum officium erit de festo sed fiet communem de Ascentione.

Si infra octava Ascensionis festum duplex aut novem leccionum venerit vel contigat totum fiat de festo et memoria de octava etiam in dominica. Sed si octavarum die venerit festum duplex vel novem leccionum officium octavarum ad sequentem feriam transferatur nisi in tempora die scilicet sexta feria aliud festum duplex vel novem lecciones contingat que tunc de festo contingenti in octabis quarta feria precedente fiet.

Feria sexta post octava Ascensionis omnia dicantur ut in precedenti feria sexta sed cum una antiphona dicantur tres psalmi sed oratio de dominica dicatur ad omnes horas. Et nota

F. *CXV* (f. 201 ν)

que si in isto venerit festum duplex vel novem leccionum totum fiat de festo et nichil de octava sed si trium fuerit totum fiat de octava et secunda leccione de festo et commodato. I festum novem leccionum in sabbato sequenti contingerit precedenti feria sexta celebretur nisi ipsa feria sexta aliud festum novem leccionum acciderit que tunc utrumque sua die fiet et erit totum de festo sed fiet secunda homelia de vigilia Penthecostes et communem per antiphonam et orationem, sed missa de festo dicatur ad Sanctum Petrum et missa de vigilia dicatur in meridie ut moris est sollempniter. Si autem infra octava Penthecostes aliquod festum venerit ad sequentem septimanam transferatur.

Si infra octava de Trinitate festum novem lecciones venerit totum fiat de festo et secundus nocturnus de octabis et communem. Sive vero festum duplex totum fiat de festo et sola communem de octava, sed si trium leccionum secunda lectio fiat de cetero et commodato omnia alia fiant de octava.

Provideat etiam cantori quecumque occurrerint due misse quarum utramque cantari necesse est in altari maiori sicut in novem lecciones ubi est speciale officium cotidie et occurrerit aliud festum similiter sicut fit in festivitibus duplicibus vel novem lecciones contingentibus in Quadragesima cantetur altera scilicet in mane de qua fit maiortas reliqua de ieiunio in nonis.

Notandum que in vigilia Beati Iohannis Baptiste vel apostolorum Petri et Pauli vel eius libet alterius sancti vigiliam habentis in dominica venerit que precedenti die sabbati ieiunatur dicimus que ipsa die sabbati Evangelium de vigilia cum expositione sua legatur in matutinis et missa de vigilia in meridie celebretur exceptis vigilia Natalis domini et Assumptionis beate Marie. Que si in die lune festum fuerit licet in sabbato ieiunetur tamen in dominica tercius nocturnus fiat de vigilia et secunda homelia de dominica et communem etiam de ipsa dominica, sed invitatorium sit de vigilia.

Se festum Assumptionis beate Marie in dominica venerit precedenti die sabbati non fiant novem lecciones de beata Maria sicut in aliis sabbatis est fieri consuetum, sed dicatur omnia ut in vigilia ipsius est ordenatum.

Iste regule que secuntur sunt ad declarandum et discernendum de festo toto duplici et duplici

F. *CXIV* (f. 202 r)

et de festo *ixem* leccionum colendum et non colendum et de festo trium leccionum post ea de octabis secundum dignitatem et sollempnitatem.

Secundum consuetudinem ecclesie ilderdensem habemus festum totum duplex quod sic incipitur semper «In principio apostolis» et omnes antiphone duplicantur. Et

ille qui facit officium induat se capam serica vel auream et debet stare in choro cuius est invitatorium in cathedra decani vel precentoris et incipiat vespere per «Deus in adiutorium» inceptis vespere quatuor canonici vel beneficiati cum capis sericis et bordonis duo de quolibet choro incipiunt antiphonam «Super populos» et perficitur per chorum. Cantata antiphona dicti quatuor servientes incipiunt «Populum laudate pueri» et cum illa antiphona dicuntur verso «Laudate domine quam bonus est», psalmus «Lauda Iherusalem». Nisi alique antiphone sint proprie ut in festo Natalis domini vel in Assumptione beate Marie, dictis et cantatis psalmis dicti quatuor servientes iteratur antiphonam, post ea qui facit officium dicat capitulum interim comittitur per servientes responsus sex canonicis vel beneficiatis et cum dictis quatuor servientibus sunt decem et incipiunt responsus et perficitur per chorum et dicti decem dicunt versus «Cum Gloria patri», post ea servientes incipiunt hymnum. Si non dicitur cum organo et cum dicitur, hymnus quatuor scolares capituli induti capis sericis duoque illorum tenentes candelabra cum cereis accensis venerit in choro ad dicendum versus interim comittitur per servientes antiphona de magna domino episcopo si facit officium et alteri de alio choro et incepta per eos antiphona perficitur per chorum post ea intonatur psalmus cum organo vel per servientes dicto psalmo iteratur antiphona, dicta antiphona dicitur «Gloria patri», quo dicto servientes iteratur antiphonam incipiendo quasi in medio. Post ea iterum per officiantem cum socio de alio choro reiteratur dicta antiphona et perficitur per chorum. Et sic patet quod in festis totis duplicibus antiphona de magna dicitur tribus vicibus cum dimidia. Et similiter fit in matutinas de antiphona de «Benedicamus». Post ea dicitur oratio per illum qui facit

F. CXIV (f. 202v)

officium et nota que quicumque in festis totis duplicibus antiphona de magna et de benedicamus incipitur per episcopum cum suis sequacibus, tunc servientes debent stare coram cathedra episcopi unus post alium sed honorabilior retro.

Sed si officium sit per alium vel stat in cathedra decani vel precentoris et socius sibi datus ad incipiendum antiphonam debet stare similiter in una de illis et tunc servientes debent stare unus post alium quilibet in parte sui chori ad dexteram et sinistram ad latus cathedrarum ubi stant qui debent incipere antiphonam. Et similiter fiat in festis duplicibus sed tunc non sunt nisi duo servientes, dicta oratione fit processio ut est moris et dicti quatuor servientes incipiunt responso, eo finito dicunt versus post ea scolares capituli dicunt versiculum, ipso dicto que faciet officium dicat orationem. Post ea dicitur «Benedicamus» cum organo vel per servientes cum aliis quatuor, post ea servientes expoliant se capas in sacristia vel in choro. Ad completorum precentor comittit antiphonam duobus de choro cuius est invitatorium et perficitur per chorum et precentor intonat psalmum dictis psalmis iteratur antiphonam, post ea dicitur capitulum per officiantem de inde precentor incipit hymnum. Interum comittat versus et antiphonam de nunc dimitis duobus uni de quolibet choro dicta antiphona precentor intonat psalmum eo dicto iteratur antiphonam dicta antiphona dicitur oratio per officiantem scilicet «Visita quas domine» cum oratione festi ambe sub una conclusione, post ea dicitur «Benedicamus» per officiantem. Deinde aspergitur aqua benedicta per chorum ut moris est, eo facto precentor incipit «Salve regina» et comittit versus «Beate Marie» scilicet primus uni de choro cuius est invitatorium, secundus alteri de alio choro, tercius hono-

rabili de choro cuius est invitatorium, post ea dicuntur orationes assuete per officiantem. Si vero festum duplex totum precedat aliud festum totum duplex vespere de precedenti usque ad capitulum et capitulabitur de festo toto duplici sequenti et fiet memoria de precedenti festo.

Ad matutinas

In matutinas exeunt sex ad invitatorium cum capis sericis et bordonis scilicet tres de quolibet choro et omnes sex debent stare coram foristallo et incipiunt invitatorium sub missa voce dicto per eos invitatorium chorus iterat ipsum, post ea duo de dictis sex qui stant in medio unus de quolibet choro dicunt «Venite exultemus domino».

F. CXIII^r (f. 203^r)

Deinde alii duo sequentes unus de quolibet choro dicitur secundum versum post ea alii duo primi dicunt quartum versum et sic de aliis seriatim. Sed ante quam dicatur versus scilicet hodie sibi vocem eius chorus cantet alta voce invitatorium et deinde cantetur omnia alta voce «Perfecto venite exultemus» cum suis versus et cum «Gloria patri» dicti sex reiterent invitatorium usque ad prosam et perficiatur per chorum, post ea quatuor exuunt se capas et duo qui stabant in medio remaneant ad regendum chorum ut inferius est ordinatum. Sed si festivitatis in quibus dominus archidiaconus Ripacurcie ordinavit teneri duodecim cereis in invitatorium per duodecim canonicos vel beneficiatos cum capis nigris vel super pelliciis fit per hunc modum scilicet que quilibet succentor accipiat de dictis brandonis accensis sex et det sex canonicis vel beneficiatis honorabilibus de choro suo cuilibet unum et quilibet in parte sui chori servando ordinem prioritatis sic primi stant in cathedra sui succentoris et omnes alii collocantur seriatim in utraque parte chori usque ad foristollum et omnes similiter dicant invitatorium cantando sub missa voce, eo dicto iteratur per chorum. Interim unus scholaris capituli portat librum invitoriorum tenendo ipsum apertum coram duobus primis qui stant in choro cuius est invitatorium cum brandonis et dicunt primum versum scilicet «Venite exultemus», dicto versu transit ad alium chorum et alii duo primi dicunt secundum versum. Post ea revertitur ad chorum cuius est invitatorium et dicitur tertius versus a duobus aliis et sic de aliis binatim. Sed ante quam dicatur hodie si vocem invitatorium cantatur alta voce per chorum, finito «Venite exultemus» cum suis versibus et cum «Gloria patri» predicti duodecim reiterant invitatorium usque prosam et perficitur per chorum et dimittunt dictos brandonos. Post ea succentores comittunt capam auream vel serica quilibet eorum honorabiliori de suo choro et isti duo incipiunt hymnum nisi dicatur cum organis, finito hymno incipiant primam antiphonam primi nocturni et perficiatur per chorum. Post ea ambo intonet primum psalmum secunda antiphona comittitur ab illo

F. CXIII^v (f. 203^v)

de choro cuius est invitatorium duobus de suo choro et dicta antiphona solus intonet psalmum, tertia antiphona comittatur per illum de choro cuius non est invitatorium duobus de suo choro et solus intonet psalmum, finito psalmo et infrascripta antiphona scolares capituli dicant primum versiculum ante foristallum et qui facit officium dicat secundum versiculum et succentor cuius est septimana comittat lectiones scilicet primam leccionem uni canonico noviter recepto et sic de ceteris servando ordinem prioritatis vel posteritatis. Sed Evangelium cum homelia comittatur uni de

choro decenni et novena lectio dicatur per illum qui facit officium. Primum responso dicatur per servientes, finito responso spolient se capas, secundum responso dicatur per scolarem maiorem cum alio cantore, tertium responso et omnia alia comittatur per succentorem duobus uni de quolibet choro. Sed dantur illis qui dicunt tertium responso dicto per eos versu cape cum bordonis et dicunt «Gloria patri». Interim succentor comittat primam antiphonam secundi nocturni duobus de choro cuius non est invitatorium, dicta antiphona tenens capam illius chori solus intonet psalmum, post ea alius de choro cuius non est invitatorium comittat secundam antiphonam duobus de suo choro, ea dicta intonet psalmum deinde alter de alio choro comittat tertiam antiphonam aliis duobus de choro suo ea dicta intonet psalmum et iterata antiphona dicti duo servientes deponant capas, et scolares capituli dicant secundum versiculum coram foristallo et ille qui facit officium dicat tertium. Postea dicantur lectiones secundi nocturnum et responsa seriatim, sextum responsum dicatur a tribus scilicet ab illo qui facit officium et a duobus beneficiatis unus de quolibet choro, interim succentor comittat primam antiphonam tercii nocturni duobus de suo choro et cum fuerit dictus versiculum sexti responsi dicti duo beneficiati accipiant capas ut in secundo nocturno et intonet plurimos sigillatim et comittant antiphonas tercii nocturni ut supra dictum est. Interim dum dicitur «Novus populus» quatuor scolares capituli induti capis sericis veniant ad chorum duo cum candelabris et cereis accensis alii duo sine candelabris et stet

F. CXIII^r (f. 204^r)

retro foristallum, finito noveno psalmo et antiphona iterata dicti servientes ponant capas et dicti scolares dicant tertium versiculum et exportent illum qui fiat officium, dicto versu dicatur «Pater mei» sub silencio, eo dicto qui facit officium dicat versiculum «Adiutorium nostrum». Post ea dictatur Evangelium cum homelia «Et cum dicitur» et reliqua ille qui facit officium dictis duobus scolaribus precedentibus tenentibus candelabris et aliis duobus retroeuntibus et cum duobus porcionariis unus de quolibet choro qui associet eum accedat ad altare et turrificet ut moris est. Post ea veniat turrificare illum qui dicit homeliam et duos servientes post ea duo scolares scilicet scolaris maior cum socio induti capis sericis turrificent omnes de choro scilicet unus chorum decani et alter chorum precentoris. Et sic fiat in primis in primis et secundis vespere dum dicitur psalmos et magna et in matutinas cum dicitur psalmus et «Benedicamus», post ea omnes dicti scolares accedant ad sacristiam. Et nota que si dominus episcopus legat novenam dum dicit «Iube dompne» respondeatur per illum qui dixit Evangelium vel per decanum vel alium canonicum cantando in sono qui sequitur [...] «O pater sine mora pro nobis Christum ex ora» [...].

Post ea dicat episcopus «Spiritus sancti gratia illuminare dignetur» et cum finita novena lectione dicatur novem responsorio ab illis qui dixerit «Invitatorium» et duplicetur, eo dicto dicatur verbeta si est, ea finita ille qui facit officium incipiat «Te deum laudamus» et semper dicatur primus versus per illos de choro dechani et secundus versus per illos de choro precentoris et sic perficiatur, finito «Te deum laudamus», qui facit officium dicat antiphona laudes versum, eo dicto dicat «Deus in adiutorium», post ea illi duo qui servierunt in primo nocturno induat se capas et incipiant antiphonam primam laudes et perficiatur per chorum, post ea ambo intonent primum psalmum.

Deinde quilibet comittat antiphonam sibi pertinentem duobus de suo choro et quilibet intonet solus suum psalmum ut in primo nocturno dicta ultima antiphona laudum qui facit officium dicat

F. CXIII^v (f. 204^v)

capitulum post dicatur hymnus cum organis vel incipiatur per servientes, eo dicto dicatur versiculus per scolares capituli tenentes candelabria cum cereis accensis ut supra dictum est. Interim comittatur per servientes illi qui facit officium antiphona «de Benedictus» et alteri de alio choro dicta antiphona ille qui facit officium vadat turrificandum altare et alios ut supradictum est. Postea iteretur antiphona per servientes et ex tunc omnia fiant ut supra in vesperis. Sed quod in matutinas non sunt in duo servientes quilibet comittat uni de suo choro in processione versum, post ea dicatur «Benedicamus» ut in vesperis, alia fiant ut est assuetum. Nota que in festis totis duplicibus ad horas diei scilicet ad primam terciam sextam et nonam precentor vel alius canonicus loco sui debet comittere antiphonas responsus versiculus et omnia alia que devent comitti in ipsis horis et incipere hymnos et intonare psalmos et iterare antiphonas et si est dominica debet incipere «Asperges me» vel «Vidi aqua» et dicere versum et «Gloria patri» ut moris est. Ad terciam debet comittere responsus sex canonicis vel beneficiatis tribus de quolibet choro. Sexta dicta fiat processio per claustrum cum capis sericis in hunc modum maior crux cum textu portetur in capite processionis cum turribilis et candelabris cum cereis accensis precedentibus et in fine processionis antiphona episcopum vel illum qui facit officium portetur Lignum domini cum duobus candelabris sed qui portant textum et Lignum domini induantur ut subdiachoni et canonici atque beneficiati pro modo suo dispositi incedant in processione. Et duo canonici cum bordonis deauratis pergentes incipiant in choro responsus et fiat processio ut moris est et ordinatum in quolibet festo. Per acta processione sex canonici vel beneficiati cum capis sericis et bordonis incipiant officium misse «Triumphando» et perficiatur per chorum, post ea incipiant versum, eo dicto iterent officium demum dicti servientes incipiant «Gloria patri» alta voce et tunc qui celebraturus est missam exeat de sacristia cum diacono et subdiacono atque cum turribilis et candelabris cum cereis accensis precedentibus et faciat suum officium per eosdem servientes alta voce, post ea incipiatur «Kyrieleison» maiora cum organis

F. CXIII^r (f. 205^r)

vel predictos servientes et cum dicitur Christeleyson duo de dictis servientibus tenentes bordonos deauratos vadant ad altare et comittat celebranti missam «Gloria in excelsis deo» maiorem et respondeatur cum organis vel per servientes primus versus et si non sunt organa secundus versus dicatur per illos de choro decani et tercius versus per illos de choro precentoris et sic de aliis seriatim et sic fiat semper post ea dum dicitur capitula dicti servientes scilicet duo honorabiles unus de quolibet choro comittat responsus sex quilibet tribus de suo choro et dicti sex debent tenere bordonos et incipiant responsus et cum cantaverunt primam dedicacionem [?] servientes iterent eam post ea cantetur totum per chorum usque ad versum et dicti sex dicant versum totum, post ea servientes scilicet tres de choro cuius est invitorium incipiant alleluia et alii tres de alio choro iterent alleluia et perficiatur per chorum. Post ea omnes sex servientes dicant totum versum interim dum dicitur alleluia dyachonus et subdiachonus

vadant ad dicendum Evangelium transeundo per chorum et dyachonus deferat Lignum domini et subdiachonus textum Evangeliorum procedentibus turribilis et candelabris cum cereis accensis et ascendant ad pulpitem ubi dicitur Evangelium dicto Evangelio revertantur ad altare, interim vero dicatur «Credo» post ea ofertorium deinde fiat sermo si est. Et nota que si dominus episcopus dicat missam dicto per eum «Pater nostre» et per omnia secula seculorum ante quam dicatur «Pax domini», unus de servientibus in choro tenendo bordonum cantet alta voce scilicet «Princeps ecclesie», eo finito dyaconus tenendo baculum pastorem respondeat «Cum mansuetudine», eo dicto chorus respondeat humili voce hoc dicto dominus episcopus det benedictionem. Deinde psalmus «Agnus dei detur pax» per celebrantem missam dyachono et ipse det subdyachono post ea ambo veniant ad ianuam chori et pacem duobus servientibus honorabilibus et quilibet eorum det pacem uni de servientibus post ea quilibet det in choro suo uni honorabili deinde perficiatur missa ut moris est.

In secundis vesperis quatuor canonici vel beneficiati cum capis sericis vel aureis et cum bordonis sicut in primis vesperis inici-

F. CXIIIIV (f. 205v)

ant primam antiphonam et perficiatur per chorum, cantata antiphona dicti quatuor intonent primum psalmum secunda antiphona comittatur per canonici cum qui est de choro cuius non est invitatorium duobus de suo choro, dicta antiphona solus intonet «Secundum Philippum», tertia antiphona comittatur per alium canonicum qui est de choro cuius est invitatorium duobus de suo choro, ea dicta solus intonet tertium psalmum et sic de aliis. Ita que quilibet de dictis quatuor comittat unam antiphonam et intonet suum psalmum, post ea dicatur capitulum per officiantem. Deinde si fuerit visum cantatur prosa. Et primo comittatur per duos de dictis servientibus honorabilibus «Alleluia» sex canonicis vel beneficiatis et cum dictis servientibus erunt decem dicto alleluia cum suo verso dicatur prosa, finita prosa non repetatur «Alleluia» sed in continenti dicatur versus per scolares capituli et comittatur antiphona de magna et fiant omnia ut supra in primis vesperis ordinatum est. Sed est ordinatum que in istis secundis vesperis inmediate ante collationem dicatur completorum et dicatur ut supra in primis vesperis. In istis festivitibus non potest dari certa regula de sono hymnorum que soni sunt diversi et sonus hymno vesperorum et matutinas non potest convenire cum verbis hymnorum horarum.

Item habemus festum duplex quod regulariter «Incipit apostolis» et dicatur una antiphona ab illo cuius est invitatorium in stallo et cum illa dicantur quinque laudate nisi sit festum novem lecciones vel octave alicuius sancti que tunc non dicuntur quinque laudate sed de precedenti festo dicatur antiphone et psalmi et capituletur de festo duplici sequenti. Sed facimus alio modo duplex ut in octava Pasche Dedicacionis ecclesie et Omnium sanctorum quibus in octavo die fit solempnitas ut in festo duplici. Et in ista sollempnitate sequenti die venerit festum duplex in vesperis capitulabitur de sequenti. Et post capitulum duo in capis sericis et bordonis scilicet ille cuius est invitatorium et alter de alio choro qui tenuit septimana precedentem incipiant responsus secundum nisi sit propria et perficiatur per chorum, post ea dicant versum et «Gloria patri» demum accipiant hymnum et dicetur hymnus duo scolares capituli induti capis sericis veniant ad chorum cum can-

F. cxvr (f. 206r)

delabris et cereis accensis et stent retro foristallum et dicto hymno dicant versum et stent qui facit officium et scholaris maior portet unam capam auream vel sericam ad chorum et tradat eam facienti officium. Interim comittatur per servientes antiphona de magna illi qui faciet officium scilicet per servientem de choro cuius est invitatorium.

Sed si ille qui facit est de alio choro tunc debent transire ad chorum cuius est invitatorium et ille qui servit de alio choro comittat antiphonam alteri de suo choro et dicto versu, ambo incipiant antiphonam et perficiatur per choro, post ea dicti duo servientes intonet psalmum, finito psalmo iteratur antiphona per servientes, sed cum dicere magna ille qui facit officium accedat ad turrificandum altare dicti duo scolares precedentes et duo porcionarii associant ipsum, post ea revertantur ad chorum et primo incenset dominum episcopum si est post ea servientes, deinde canonicis de quolibet choro, post ea scholaris maior incenset utrumque chorum, hoc facto dicatur oratio per officiantem. Deinde fiat processio ad altare ubi invocatio sancti de quo fit duplex et servientes incipiant responsus et comittant versum duobus uno de quolibet choro. Interim qui facit officium incenset altare et servientes dicentes versum, post ea scholaris incenset totum chorum hoc facto dicatur versum predictos scolares, post ea dicatur oratio interim comittatur benedicamus duobus de quolibet choro et cum ipsis servientibus erunt sex et sic finiatur vespere. Ad completorium dicatur super psalmos antiphona a duobus in stallis scilicet ab illo cuius est invitatorium cum alio suo choro et succentor intonet psalmum, finitis psalmis et dictis capitulo hymno que dicatur, versus et antiphona de nunc dimittis [?] duplicetur, post ea dicatur oratio scilicet «Vista quis» cum oratione festi ambe sub una conclusione.

In matutinas exeant quatuor ad invitatorium cum capis sericis et bordonis duo de quolibet choro scilicet ille cuius est invitatorium cum uno portionario de suo choro et de alio choro ille cuius fuit invitatorium precedentii septimana cum alio portionario qui dicti quatuor sint scripti

F. cxvν (f. 206ν)

in tabula, et similiter isti debent facere officium in missa et stantes ante foristallum omnes quatuor incipiant invitatorium et perficiant ipsum, post ea iteratur per chorum, deinde illi duo de choro cuius est invitatorium dicant primum versum scilicet «Venite exultemus domino» et illi duo de alio choro dicant secundum et sic de aliis alternis vicibus et cantent sub missa voce usque ad versum dictum est retroacto in regula de festo toto duplici. Tamen «Gloria patri» dicatur per illos de choro cuius non est invitatorium usque «Seculorum» qui dicatur per alios duos, sed «Amen» dicatur per omnes quatuor et itera prosa invitatorium per chorum dicti quatuor iterent invitatorium usque ad prosam deinde perficiatur per chorum. Interim dicti duo porcionarii exuant se capas et alii duo remaneant ad serviendum et incipiant hymnum vel dicto incipiant primam antiphonam primi nocturni et succentor intonet psalmum. Interim ille qui servit de choro cuius non est invitatorium comittat secundam antiphonam duobus de suo choro et intonet psalmum secundum deinde alter de choro cuius est invitatorium comittat terciam antiphonam duobus de suo choro et intonet tercium psalmum, finito psalmo duo scolares capituli dicant primum versiculum ante foristallum, post ea dicatur

«Pater nostre», eo dicto qui facit officium dicat secundum versiculum sed cum dicitur tercius psalmus succentor comittat leccionem primam uni de choro cuius non est invitatorium. Primum responsus dicatur per servientes, eo finito spolient se capas, secundam leccionem comittat in choro suo cuius est invitatorium, secundum responsus dicatur per scolarem maiorem cum alio cantore, tertia leccio comittatur in alio choro, tertium responsus et omnia alia responsoria comittatur per succentorem duobus uni de quolibet choro, sed sextum responso dicatur a tribus scilicet ab illo qui facit officium et a duobus beneficiatis unus de quolibet choro omnes alie antiphone comittantur per servientes duobus in quolibet choro excepta prima antiphona secundi nocturni et tercii que comittantur per

F. CXVII (f. 207r)

succentorem cuius est septimana sed illi duo qui debent dicere tertium responsus et sextum quilibet in suo choro debet intonare suos psalmos. Tamen cum versiculus tercii responsus et sexti debent accipere capas sericas et bordonos, post ea dicatur per eos «Gloria patri». Sit tamen verum que in festis duplicibus et novem leccionem et in dominicis diebus semper quarta et septima et octava lecciones comittuntur in choro precentoris. Quia vero est de choro dechani et similiter Evangelium homelia novena autem leccio dicatur per illum qui facit officium sed cumpetit benedictionem debet sibi dari per illum qui dixit Evangelium, novem responsus comittatur quatuor duobus de quolibet choro et duplicetur post ea dicatur «Verbena» si est, ea dicta dicatur «Te deum laudamus», eo dicto dicatur per officiante super laudes versus deinde «Deus in adiutorium meum intende».

In laudibus illi duo qui servierunt in primo nocturno induant se capas et cum bordonis incipiant primam antiphonam laudum et succentor intonet primum psalmum, post ea dicti servientes comittat alias antiphonas binatim quilibet in suo choro seriatim et intonet quilibet suum psalmum in suo choro ut supradictum est in primo nocturno, finitis psalmis dicatur capitulum per officiantem, postea servientes incipiant hymnum. Interim vero dum dicere hymnus comittant antiphonam de benedictus duobus ut supradictum est in vespis fit antiphona magna et duplicetur et dum dicitur psalmus intonetur similiter ut in vespis ad magnam dicto psalmo et iterata antiphona dicatur oratio, deinde fiat processio et omnia alia ut supra vespis.

Ad missam quatuor cum capis sericis et bordonis faciant officium «Triumphando» ut sunt in regula festi toti duplici dictum est et dicatur «Kyrieleison» eiusdem toni et «Gloria in excelsis» duplicetur responsus comittatur per servientes tribus scilicet uni de choro cuius est invitatorium et duobus de alio choro et debent tenere bordonos, «Alleluia» dicatur per servientes tenentes bordonos et dicendo responsus et «Alleluia» servetur modus ut supradictum est in festo toto duplici, «Credo» dicatur et omnia alia ut est assuetum. In secundis vespis duo scilicet ille cuius est invitatorium et alter de alio choro qui tenuit septimana precedentem cum capis.

F. CXVIII (f. 207v)

et bordonis incipiant primam antiphonam et succentor intonet primum psalmum deinde dicti servientes comittant alias antiphonas quilibet in suo choro seriatim in binatim et intonet quilibet suum psalmum, omnia alia fiat ut supra ordinatum est in primis vespis. Et completorum similiter.

Sed si festum duplex propter aliud impedimentum non haberit nisi tamen communem in primis vesperis oportet ut habeat secundas vespervas. Etiam si festum duplex die sequenti venit que consonum est rationi ut quolibet festum unas habeant esperas pro ut fit in festivitatibus que veniunt inmediate post festum Nativitatis domini et tunc fiet tamen communem de sequenti festo duplici.

Item habemus festum sancti duplex et regulariter incipit capitulo sicut festum novem lecciones et dicitur responsus ab uno in stallo. Et nota que in ista ecclesia non fit festum sancti duplex benedictione facimus sollempnitatem sancti duplicis sed non festum ideo non dicitur responsus in vesperis verum est tamen que in quacumque octava sollempniter tertia die fit solempni tertia die fit solempnitas ut in festo sancti duplici sed non festum. Ad horas diei dicantur hymni in sono sancti duplici ut sequitur

«Te lucis ante terminum rerum / creator poseimus ut solita / clemencia sis presul sc custodia».

Et dicatur versus ante foristallum et antiphona de nunc dimittis a duobus beneficiatis unus de quolibet choro sed non duplicetur antiphona et dicatur «Benedicamus» a duobus beneficiatis in vesperis et matutinas. In matutinas dicatur invitorium a duobus cum capis sericis et bordonis scilicet unus de quolibet choro et cantato venite dicti duo exuant capas, cetera omnia comittantur per succentorem ut in festo novem lecciones colendo excepto que primum responsus dicatur ab illo cuius est invitorium ante foristallum, secundum responsus dicatur per scolarem maiorem tercium et ultimum

F. CXVIIIr (f. 208r)

responsus comittatur quatuor sed non duplicetur, sed sollempnitas sancti duplicis venerit in dominica tercium responsus dicatur a duobus et sextum a tribus et novem a quatuor sed non duplicetur antiphone etiam de magna et de «Benedictus» minime duplicentur.

Ad missam duo cum capis sericis et bordonis faciant officium sed non «Triumphetur Kyrieleison» eiusdem toni «Gloria in excelsis» et «Credo» dicantur, responsus comittatur duobus uni de quolibet choro et «Alleuia» similiter et repetatur prima dictio responsi et «Alleuia» per servientes. Sed illi qui dicunt responsus debent tenere bordonos illi qui dicunt «Alleuia» minime. In talibus sollempnitatibus ad completorum dicantur antiphone de octava et officium beate Marie dimittatur.

Item habemus festum novem lecciones colendum et tale festum regulariter incipit a capitulo et dicitur hymni in sono novem lecciones nisi habeat hymnos proprios ut in Vincula sancti Petri et dicant duo beneficiati «Benedicamus» in primis vesperis atque secundis et in matutinas unus de quolibet choro in sono sequenti.

«Benedicamus domino»

Etiam dicatur in isto sono in matutinas cum et in vesperis diei dominice cum Dei officium de dominica excepto Adventu, Quadragesima et tempor Paschali. Ad completorum dicantur antiphone feriales et dicatur antiphona super psalmos ab illo cuius est invitorium in stallo versus et ad nunc dimittis antiphona dicantur ante foristollum per illos dixerunt «Benedicamus». Ad matutinas dicatur invitorium a duobus beneficiatis sine capis sericis unus de quolibet choro et cantetur alta voce totum, sed antiphone et responsa ad matutinas et ad horas diei ab uno beneficiato dicantur et comittantur per succentorem, excepto que primum responsus dicatur per illum cuius est invita-

torium, secundum responsum per scolarem maiorem, novem responsum per succentorem de choro precentoris in stallo et dicatur «Te deum laudamus». In laudibus dicatur antiphona prima ab illo cuius est invitatorium omnes alias comittat succentor et intonet psalmos. Sed ad prosam terciam et novenam ille cuius est invitatorium incipiat

F. CXVIIv (f. 208v)

antiphonas et dicat responsa in stallo et similiter in secundis vesperis dicat primam antiphonam. Ad missam duo cum capis sericis et bordonis unus de quolibet faciant officium sed non «Triumphetur» et dicatur «Kyrieleyson» cuiusdem toni «Gloria in excelsis» dicatur et «Credo» responsum comittatur duobus uni de quolibet choro et teneant bordonos «Alleluia» comittatur aliis duobus sine bordonis et prima dictio responsi et «Alleluia» iteretur per servientes. In talibus festis antiphone completorum mutatur sed dicatur ut supradictum est.

Item habemus festum novem lecciones super novem lecciones simplex et incipit a capitulo et hymnus incipiatur per succentorem in sono novem lecciones et cum dicitur hymnus succentor comittat antiphonam de magna uni de choro suo dicto hymno dicatur versus a duobus scolaribus capituli ante foristollum eo dicto vadant ad sacristiam et preparent duo candelabra cum cereis accensis et expectent qui facit officium et cum dicitur magna qui facit officium vadat ad turrificandum altare et duo portionarii associant ipsum et cum fuerit coram ianuas sacristie induatur capa serica per scolarem maiorem post ea incenset altare, hoc facto revertatur chorum precedentibus scolaribus predicatis cum candelabris et cereis accensis et scolaris maior cum turribulo et navicela incensi et sicut dominus episcopus incensetur primo per officiantem post ea incensentur canonici utriusque chori deinde scolaris maior incenset utrumque chorum. Et sic fiat in primis vesperis et in secundis cum dicitur magna et in matutinas cum dicitur «Benedicamus», post ea dicti duo scolares tenentes candelabra dicant retro foristallum suo loco «Benedicamus» in sono qui sequitur.

«Benedicamus domino» etiam dicatur «Benedicamus» in predicto sono in festis totis duplicibus et in feria octava solempnes ad matutinas et in secundis vesperis nec non ad primam terciam viam et novenam et ad completorum per illum qui facit officium et in diebus dominicis et festis novem lecciones colendis dicatur ad terciam tamen excepto tempor paschalis in quo dicitur ad omnes horas in sono sequenti

F. CXVIIIr (f. 209r)

«Benedicamus domino Alleluia» ad completorum dicantur antiphone feriales nisi venerit infra aliquas octava que tunc dicantur antiphone octabarum sed duo scolares capituli dicant coram foristallo versus scilicet «Custodi nos» incipiant antiphonam de nunc dictis omnia alia fiant ut est assuetum. Ad matutinas invitatorium dicatur a duobus beneficiatis sine capis sericis scilicet unus de quolibet choro omnia alia dicantur ut in festo novem lecciones colendo. Sed «Benedicamus» dicatur ut supra in vesperis. Ad missam vero unus beneficiatus tamen cum capa serica et bordonis faciat officium et dicatur «Kyrieleyson» in sono qui sequitur

«Kyrieleyson»

Et in isto sono dicatur «Ite missa est», «Gloria in excelsis deo» dicatur in sono sequenti

«Gloria in excelsis deo»

Et in isto sono dicatur infra octaba non solempnes sed cum «Te deum laudamus» et etiam in capite octabarum simplicium responsus comittatur duobus uno de quolibet choro et iteratur prima dictio per servientem qui debet tenere bordonum «Alleluia» comitatur etiam aliis duobus et repetatur «Alleluia» per servientem qui debet tenere bordonum, «Credo» non dicatur nisi sicut octaba solempnes vel alicuius apostoli. Ad primam terciam sextam nonam et ad completorum dicatur «Benedicamus» ferialis semper per illum qui facit officium in sono qui sequitur

«Benedicamus domino»

Et similiter dicatur in festis trium leccionum ad predictas horas. Dicatur etiam «Benedicamus» in sono predicto diebus dominicis et festis novem lecciones colendum scilicet ad primam sextam et nonam et ad completorum excepto tempore paschali.

Item habemus festum trium leccionum et istud regulariter incipit

F. CXVIII^v (f. 209^v)

in vespere a capitulo et durat usque ad vespere sequentis diei exclusive. In tali festo in vespere et matutinas dicuntur hymnum in sono trium leccionum et unus scolaris capituli dicit «Benedicamus» ante foristollum in sono qui sequitur

«Benedicamus domino»

Excepto tempore paschali in quo dicitur in sono sequenti

«Benedicamus domino Alleluia»

Ad completorum dicatur super psalmos ab illo cuius est invitatorium hymnus dicatur in sono qui sequitur

«Te lucis ante terminum rerum / creator possimus ut solita de / -mencia sis presul ac custodia»

Versus «Custodi nos» dicatur per unum scolarem capituli. Et antiphona de «Nunc dimittis» incipiatur per eum et dicatur antiphone feriales. Ad matutinas dicatur invitatorium ab illo cuius est invitatorium et similiter incipiat primam antiphonam super psalmos et dicatur primum responsus et primam antiphonam laudum, omnia alia comittantur per succentorem et ipse incipiat hymnum et intonet psalmos. Ad horas diei scilicet ad primam sextam et nonam dicantur hymnum in sono feriali ut sequitur

Tam lucis orto sidere deum prece / -mur suplices ut in diurnis / actibus nos servet a noscentibus

Ad omnes horas ille cuius est invitatorium incipiat antiphonas et dicat responsa in stallo. Ad missam succentor incipiat officium ut in diebus feriatis et dicantur «Kyrieleyson» feriales ut sequitur

«Kyrieleyson»

F. CXIX^r (f. 209^r)

responsus comittatur uni de choro cuius non est invitatorium et «Alleluia» comittatur alteri de choro cuius es invitatorium omnia alia incipientur per succentorem.

Si vero festum sancti duplex vel novem lecciones colendum vel simplex procedat aliud festum sancti duplex vel novem lecciones colendum vel simplex. In die primi festi in vespere psalmi de primo festo erit capitulum et alia de sequenti et fiet communem de precedenti et hoc verum si primum habuerit primos vespere habuerit secundos nisi festum duplex sequatur que tunc non haberit nisi prelibatos.

Quando vero festum duplex vel sancti duplex el simplex aut maius venerit in die sabati tunc festum haberit totas vespervas. Etiam si ystoria que transferri prime parte ibi esset inchoanda et de dominica sequenti fiet communem. Si autem ystoria non possemus transfferri sicut contingit in dominicis que sunt Septuagesima usque ad Pascha et in Adventu dictum officium dominice capitulo incipit. Item si in dominica vel in die quo debet legi Evangelium feriale occurrat festum novem lecciones vel maius aut duplex tunc primo legetur Evangelium festi et post ea Evangelium dominice sive ferie in octava lecciones cum sua homelia et cum responso festi nona vero leccione de festo fiat semper. Sed si festum totum duplex in dominica occurrerit totum officium dominice transferendum est ante a infra octava ubi melius videbitur et tunc in primis vespervis et secundis fiet memoria de dominica. Sed si octava habeant quolibet die Evangelium ut in octava beate Marie augusti et Consecrationis ecclesie tunc in matutinas legatur Evangelium dominice cum homelia sua in secunda leccione cum responsorio octavarum. Si octava non habeant Evangelium ut in octava beate Marie septembris et Omnium Sanctorum et in similibus tunc Evangelium dominice cum sua homelia legatur uni duabus leccionibus cum responso octava leccione tertia fiat de octava et fiat commo in matutinas de dominica.

De octava

Octavas autem facimus tripliciter quadam enim [...] sollempnes in quibus singulis diebus facimus tres lecciones. Et primis duobus diebus facimus festum duplex et tertia die facimus festum sancti duplex et in octavo die fiat solempnitas.

F. CXIX^v (f. 209^v)

Et officium duplex et fiant novem lecciones et dicatur proprie homelie vel lecciones et ad omnes horas dicantur omnes antiphone et alia sicut in die nisi alia specialiter sint signata et oratio diei dicatur ad primam et ad completorum. Et in completorum dicantur antiphone de octava etiam in festo duplici in illis contingerunt. Si autem infra tales octava venerit festum trium leccionum secunda leccio cum responsorio fiat nisi dicatur homelia de octava que tunc inclusa dicitur in tertia leccione cum responsorio octava. Sed si in octava die venerit sexta leccio cum responsorio fiat de dicto festo excepto tempore paschali, tunc illud que dicitur hic in sexta leccione fiat in secunda leccione cum responsorio suo. Si autem festum novem lecciones venerit infra istas octava maioritas fiat de festo et secundus nocturnus de octava si non habuerit homeliam que si habuerit homeliam non fiet secundus nocturnus sed legetur homelia octava in octava leccione cum responsorio festi et communem de octava.

Si vero festum duplex totum fiat de festo et sola communem de octava si octave habuerit homeliam legatur in octava leccione cum responsorio festi et communem de octava. Sed nota que hec regula non habet locum in octava Pasche et Penthecostes que omnia festa infra octava Pasche et Penthecostes veniencia transferuntur ad septimanam sequentem.

Alias octavas habemus non sollempnes sed cum «Te deum laudamus» in quibus facimus tres lecciones cum tribus responsiis et dicuntur psalmi die cum una antiphona nisi alicubi aliud specialiter exprimat. In laudibus dicatur prima antiphona laudi et per horas diei cetera antiphone que secuntur de laudibus. Similiter in vespervis dicatur prima antiphona laudes cum psalmis diei et ad magnam dicantur antiphone que dicte fuerint ad horas in die nisi alie sicut signate.

Si autem infra istas octabas festum duplex venerit sola communem fiat de octaba et omnia alia fiant de festo. Sed si festum novem lecciones venerunt secundus nocturnus fiat de octaba et moritas fiat de festo. Si vero festum trium lecciones secunda lectione fiat de festo cum responsorio suo omnia alia fiant de octabis.

Alias habemus octaba que die sint simplices in quibus non dicitur «Te deum laudamus», omnia alia fuerit ut in illis que non sunt solemp-

F. CXXr (f. 211r)

-nes sed habent «Te deum laudamus» et in istis et in illis in octavo die fuerit novem lecciones et alia sicut in die. Tamen est sciendum que de illis que sunt «Cum Deum laudamus» fit o[c]tavo die solempnitas novem lecciones ut colendum et de istis solempnitas novem lecciones simplex. Et si in tali octava duplex festum venerit die precedenti de octava fuerit novem lecciones et in die festi communem. Si vero in propria octava die festum novem lecciones venerit tunc est dicernendum inter octava cum «Te deum laudamus» et illas que non habuerit «Te deum laudamus nostra» in primis si festum novem lecciones in octava die contingens fit simplex et habens ystoriam propriam transferatur festum ad sequentem die et sua die fiet de octava totum. Si autem illud festum sit colendum vel si celebrandum ut colendum vel habeat istoriam propriam fiat de eo secundus nocturnus et maioritas de octava. Tamen hoc regula non habet locum in octava beati Iacobi quia Vincule sancti Petri fit de octava septimo die et hoc propter reverenciam beati Petri qui est caput ecclesie parochialis. Sed fit communem de octava in ambabus vesperis et in matutinas. In secundis vesperis autem scilicet que habent «Te Deum laudamus» si festum novem lecciones in octavo die contingens fit simplex et non habemus ystoriam de eo ibi fit secundus nocturnus et maioritas de octava. Si vero sit colendum vel sit celebrandum ut colendum vel habeat propriam ystoriam maioritas fit de eo et secundus nocturnus de octava. In dominica vero que infra octava occurrerit fiat officium de octava sed homilia dominice in octava lectione legatur cum responso octava si octava sint solempnes. Si vero non sunt solempnes Evangelium dominice in duabus leccionibus legatur scilicet in septima et octava leccionibus cum responsiis octava et novena leccio fiat de octava.

Si in dominica infra octava occurrente festum novem lecciones venerit maioritas fiat de festo et secundus nocturnus de octava et evangelium festi in septima lectione legatur et evangelium dominice legatur in octava lectione. Nona vero leccio fit de festo et si octava habeat propriam ystoriam illa die omittatur que tres homelie una die dici non possunt nisi in die Natalis domini. In dominica autem infra octava occurrente non inchoetur istoria que transferri possit nec etiam in festo novem lecciones in

F. CXXv (f. 211v)

dominica occurrente in tamen per antiphonam et orationem sed transferatur ystoria ad sequentem dominicam vel in sequentes ferias et etiam in diebus intermediis post octabas fiat de istoria et in dominica sequenti si vaccat fiat ex integro. Ex predictis partem que hoc regula non habet locum a Septuagesima usque ad Pascha et in Adventu domini. Si festum duplex vel novem in die sabbati venerit tote vespere erunt de festo et fiet communem de dominica hoc autem servatur in sede etiam si istoria fuerit inchoanda excepto tamen tempore Adventus domini et a Quadragesima usque ad Pascha que tunc capitulatur de dominica post ea fit communem de festo. Nota que in dominicis

infra octava solempnes contingentibus fit processio per succentores ambos et non dicitur tunc antiphona «Signum salutis pone domine», sed finito Asperges me et oratione scilicet «Exaudi nos». Incipiat primum responsus festi et dicatur versus primi responsi predictos succentores, versus vero secundi responsi comittatur a succentore cuius est septimana duobus canonicis versus autem tercii responsii comittatur quatuor beneficiatis dicendo ipsum ante ianuas beate Marie et servata hoc in toto tempore paschali scilicet que fiat processio per ambos succentores diebus dominicis.

Item nota que quacumque fit festum alicuius sancti martiris et episcopi si non habet proprium officium tunc invitatorium hymnum et antiphone versus responsoria et omnia alia dicantur de communi unius martiris, sed evangelium et novem responsum atque missa debet dici de communi unius pontificis. Item nota secundus nocturnus de aliquo sancto vel de octava semper dicantur duo versiculi secundum nocturnum de illo sancto vel de octava quibus fit secundus nocturnus et similiter responsus secundi nocturni et fiat comunem in primis vesperis et secundis et in matutinas de ipso sancto vel de octava.

Preterea cum prelibata beneficia sit noviter sit institutam in sede sub invocatione divisorum sanctorum de quibus fit tamen festum duplex in dicta sede.

Et etiam aliqua solempnitates et ordinationes facte pro ut patet in presenti libro sive consueta et que in multis breviariis istius diocesis quia in maiori parte non fit mencii [?] eisdem. Sit intencio domini episcopi et honorabili

F. CXXI^r (f. 212^r)

capituli que nichil derogetur ipsis breviariis iam factis. Ymmo quilibet possit facere officium secundum ordinationem ipsorum et hoc sit in electione cuius libet habentis breviarium dum tamen sit secundum consuetudinem diocesis Ilerdense. Sed esset bonum ut haberet regulas generales qui comprehenduntur in modico volumine et de levi possent se concordare cum officio quod fit in sede.

[Al marge] Intonatio hymnorum in toto duplici
«rector potents»

Apèndix II

Rúbriques del santoral del ms. RC.0031 i del calendari del breviari de Lleida de 1451⁴¹

F. I ^r (f. 100 ^r)	Incipit sanctorale et festa per tocius anni circulum. Et primo de Sancto Stephano protomartyre (26 desembre, festa doble / 3 gener)
F. II ^v (f. 101 ^v)	In die Sancti Iohannis evangeliste (27 desembre, festa doble)
F. III ^v (f. 102 ^v)	In die Innocencium (28 desembre, festa doble / 4 gener)
F. IIII ^r (f. 103 ^r)	In die Sancti Thome (21 desembre, festa doble)

41. Per distingir la relació de les rúbriques de les referències del calendari, aquestes darreres van subratllades. Quant a les datacions que oferim de les dues relacions, totes estan extretes del calendari del ms. LC.0016, del 1451, de l'Arxiu Capitular de Lleida.

- F. IIIIV (f. 103v) In die sancti Silvestri (31 desembre, festa doble)
Sancte Columbe (31 desembre, doble)
- F. VV (f. 104v) In die Circumcisionis (1 gener, doble)
In die octava Sancti Stephani (2 gener)
In die sanctorum Innocentium
- F. VIR (f. 105r) Iuliani et Basilisse (7 gener, III lec.)⁴²
Pauli Eremita (10 gener, doble)
S. Victoriani abbatis (12 gener, doble)
- F. VIIV (f. 105v) Sancti Ylarii (13 gener, doble)
Felici presbiteri (14 gener, III lec.)
- F. VIIIR (f. 106r) Marcelli pape (16 gener, III lec.)
Sancti Anthonii (Vianensis) (17 gener, doble)
Prische virginis (18 gener, III lec.)
[Afegit al marge] Sancto Velosiano martiri
Fabiani et Sebastiani (20 gener, doble)
Agnētis virg., Fructuosi et Eulogii (21 gener, doble)
S. Vicentii mart. (22 gener, doble)
S. Emerentiane (23 gener, doble)
Conversio de S. Pauli (25 gener, doble)
S. Policarpi episc. (26 gener, III lec.)
Agnētis, Secundo et Tirso (28 gener, III lec.)
S. Valerii episc. (29 gener, doble) / Oct. S. Vincentii
S. Ignatii episc. et mart. (1 febrer, III lec.)
Purificatio beate Marie (2 febrer, doble)
- F. VIIIV (f. 106v) In die ad martirem
- F. XVIIIV (f. 107v) In natale Sancte Scolastice virginis (2 febrer, III lec.)
S. Blasii episc. et mart. (3 febrer, doble)
S. Agathe virg. (5 gener, doble)
S. Apollonie virg. / Octav. Beate Marie (1 febrer, doble)
S. Scolastice virg. (12 febrer, III lec.)
De Sancta Eulalia Barchinone (14 febrer, doble)
SS. Marcii et Valentini mart. (16 febrer, III lec.)
- F. XVIIIR (f. 108r) Kathedra Sancti Petri (24 febrer, doble)
- F. XVIIIIV (f. 109v) In natale Sancti Mathie (26 febrer, doble)
- F. XIXR (f. 110r) In translatione Beati Augustini (30 febrer, doble)
Sanctorum Emerici et Celedonii (3 març, III lec.)
- F. XIXV (f. 110v) Perpetue et Feliciter (7 març, doble)
[Afegit al marge] festa Beati Thome confessoris (7 març, doble)
- F. XXR (f. 111r) Beati Gregorii (12 març, doble)
De Sancto Benedicto (21 març, doble)
[Afegit al marge] Beato Gabriele

42. Lec. és l'abreviatura de *lectiones*.

F. <i>xxir</i> (f. 112 <i>r</i>)	De Anuntiatione Beate Marie (25 març, doble)
F. <i>xxiir</i> (f. 114 <i>r</i>)	In natale Sanctorum Ambrosium et Ysidorum (4 abril, doble)
F. <i>xxiiir</i> (f. 115 <i>r</i>)	Regula de omnibus sanctis et festis sanctorum qui sunt a Pascha usque ad Penthecoste et qualiter fieri debeat
F. <i>xxvr</i> (f. 116 <i>r</i>)	Tiburcii et Valeriani atque Maximi martyrum (14 abril, III lec.)
	De Beata Engracia (16 abril, III lec.)
	De Sancto Georgio (23 abril, doble)
	De beato marcho evangelista (25 abril, doble)
	<u>S. Vitalis mart. (28 abril, III lec.)</u>
	<u>S. Petro martiris Ordinis Predicatoris (29 abril, doble)</u>
F. <i>xxvii</i> (f. 117 <i>v</i>)	In primis vesperis Philippi et Iacobi (1 maig, doble)
F. <i>xxviii</i> (f. 118 <i>r</i>)	De Sancto Anastasio (2 maig, III lec.)
F. <i>xxviiii</i> (f. 118 <i>v</i>)	De Inventione Sancte Crucis (3 maig, doble)
	<u>SS. Alexandri, Eventi, Theodoli (3 maig, doble)</u>
F. <i>xxviiii</i> (f. 119 <i>v</i>)	De Sancto Iohanne ante portam latinam (6 maig, doble)
F. <i>xxix</i> (f. 120 <i>r</i>)	Apparicio Sancti Michaelis (8 maig, doble)
F. <i>xxix</i> (f. 120 <i>v</i>)	Gordiani et Epimachi (10 maig, III lec.)
F. <i>xxx</i> (f. 121 <i>r</i>)	De Sancto Poncio martyr (11 maig, doble)
	Nerei et Achilei atque Pancracii (12 maig, III lec.)
F. <i>xxx</i> (f. 121 <i>v</i>)	Victoris et Corone (14 maig, III lec.)
	Sancte Potenciane virginis (19 maig, III lec.)
F. <i>xxxi</i> (f. 122 <i>r</i>)	Sanctorum Donaciani et Rogaciani (22 maig, III lec.)
	<u>S. Quiterie virg. (22 maig, III lec.)</u>
	Translatio Sancti Francisci (25 maig, doble)
	<u>S. Urbane papa et mart. (25 maig, III lec.)</u>
F. <i>xxxii</i> (f. 122 <i>v</i>)	Sancte Petronile (31 maig, doble)
F. <i>xxxiii</i> (f. 123 <i>r</i>)	Marcellini et Petri martyris (2 juny, doble)
F. <i>xxxiii</i> (f. 123 <i>v</i>)	De Sancto Medardo (8 juny, III lec.)
	Primi et Feliciani (9 juny, III lec.)
	In natale Sancti Bernabe (11 juny, doble)
F. <i>xxxiiii</i> (f. 124 <i>r</i>)	Sanctorum Basilidis, Cirini, Naboris atque Nazarii et Celsi martyris (12 juny, III lec.)
F. <i>xxxiiii</i> (f. 124 <i>v</i>)	De Sancto Anthonio confessore (13 juny, doble)
	<u>S. Iulii Exsuperi episc. confess. (19 juny, doble)</u>
F. <i>xxxiiii</i> (f. 125 <i>r</i>)	Sanctorum Viri et Modesti et Crescenci (15 juny, III lec.)
	Sanctorum Quirici et Iulite matris eius et sociorum eorum (16 juny, doble)
	Marchi et Marceliani martyris (18 juny, III lec.)
	Gervasi et Prothasi (19 juny, III lec.)
	Sancti Raymundi (rotense) (21 juny, doble)

- F. xxxiiiiv (f. 125v) In vigilia Sancti Iohannis babtiste (24 juny, doble)
- F. xxxviiiir (f. 128r) Sanctorum Iohannis et Pauli (26 juny, doble)
Leonis pape (28 juny, iii lec.)
- F. xxxviiiiv (f. 128v) In vigilia Sancti Petri et Pauli (29 juny, doble)
S. Odonis episc. et confess. (30 juny, doble)
- F. xlr (f. 131r) Octava Beati Iohannis Babtiste (1 juliol, doble)
SS. Processi et Martiniani (2 juliol, iii lec.)
Apostolorum Petri et Pauli (6 juliol, doble)
S. Marcialis episc. et confess. (7 juliol, doble)
- F. xliir (f. 132r) Septem Fratrum (10 juliol, iii lec.)
- F. xliiv (f. 132v) Beate Margarite (13 juliol, doble)
Iuste et Rufine (19 juliol, doble)
- F. xliiir (f. 133r) Sancti Victoris (21 juliol, iii lec.)
SS. Victoris et Praxedis virg. (21 juliol, iii lec.)
Festum Beate Marie Magdalene (22 juliol, doble)
- F. xliiiv-xliiiir (f. 133v-134r) Sancti Apollonaris (23 juliol, iii lec.)
S. Christine virg. (24 juliol, iii lec.)
- F. xliiiir (f. 134r) De vigilia Beati Iacobi (25 juliol, doble)
SS. Cucufatis et Cristophoris (25 juliol, doble)
- F. xliiiiv (f. 135r) In die Beate Anne (26 juliol, doble)
S. Felicis Nolensis (27 juliol, iii lec.)
SS. Nazarii, Celsi et Pantaleonis mart. (28 juliol, iii lec.)
- F. xlvir (f. 136r) Sancte Marthe (29 juliol, doble)
SS. Felicis, Simplicii, Faustini et Beatrici (29 juliol, doble)
SS. Abdon et Sennen (30 juliol, iii lec.)
Octava S. Iacobi, S. Germani episc. (31 juliol, doble)
- F. xlvv (f. 136v) In die Beati Petri qui dicitur in Vincula (1 agost, doble)
S. Felix (Girona) (1 juliol, doble)
- F. xlviiiir (f. 138r) Beate Stephani (inventio) (2 agost, doble)
S. Dominici Ordinis Predicatoris (4 agost, doble)
- F. xlviiiir (f. 139r) Beate Manie de Nive (5 agost, doble)
- F. xlixr (f. 140r) Transfiguratio Domini (6 agost, doble)
SS. Felicis, Iusti et Pastoris (6 agost, doble)
- F. lr (f. 141r) In vigilia Sancti Donati (7 agost, iii lec.)
SS. Ciriaci, Largi et Smaragdi (8 agost, iii lec.)
Sancti Laurentii (10 agost, doble)
S. Tiburcii (11 agost, iii lec.)
- F. liiiv (f. 143v) Sancti Ypoliti (13 agost, iii lec.)
S. Eusebii presb. (14 agost, iii lec.)
Virginis Assumptionis Beate Marie (15 agost, doble)
Octava S. Maria (17 agost)
S. Agapiti mart. (18 agost, iii lec.)
- F. lvir (f. 147r) Beati Bernardi (20 agost, doble)

- SS. Thimoteu et Sinphoriani / Oct. S. Marie (22 agost, doble)
 Bartholomei (24 agost, doble)
- F. LVIII (f. 148v) Sanctorum Genesii atque Genesii martyrem (25 agost, doble)
 Sancti Licerii epsicopi (27 agost, III lec.)
Sant Ruphi mart. (27 agost, III lec.)
 In vigilia Beati Augustini (28 agost, doble)
SS. Erman et Iuliani (28 agost, doble)
- F. LIXr (f. 150r) In die de collationis Beati Iohannis babbiste (29 agost, doble)
S. Sabine mart. (29 agost, III lec.)
SS. Felicis et Audacti (30 agost, III lec.)
- F. LXR (f. 151r) In ultima die mensis augusti fit festum Sancto Lazaro episcopo (31 agost, doble)
SS. Egidi et Prisci mart. (1 setembre, doble)
S. Antonini mart. (2 setembre, doble)
Octava S. Augustini (4 setembre, doble)
Angeli Custodis (6 setembre, doble)
- F. LXIV (f. 152v) In vigilia Nativitatis Sancte Marie (8 setembre, doble)
S. Adriane / Nativitas S. Marie (8 setembre, doble)
SS. Gorgoni et Dorotei mart. (9 setembre, III lec.)
- F. LXIIIr (f. 154r) De Sancto Salvio (10 setembre, III lec.)
SS. Prothi et Iacincti mart. (11 setembre, III lec.)
 In vigilia Exaltationis Sancte Crucis (14 setembre, doble)
SS. Cornelii et Cipriani (14 setembre, doble)
- F. LXIVv (f. 155v) In capite octavarum Beate Marie (15 setembre, doble)
S. Nichomedis mart. / Oct. S. Marie (15 setembre, doble)
SS. Eufemie virg., Lucie et Geminiani (16 setembre, III lec.)
- F. LXvr (f. 156r) In vigilia Beati Mathei (21 setembre, doble)
- F. LXVv (f. 156v) De Sancto Mauricio (22 setembre, doble)
- F. LXVr (f. 157r) Sancta Tecla (23 setembre, doble)
- F. LXVIV (f. 157v) De Sanctis Cosma et Damiano (27 setembre, doble)
- F. LXVIIr (f. 158r) In dedicatione Sancti Michaelis (29 setembre, doble)
S. Hieronimi presb. (30 setembre, doble)
- F. LXVIIIv (f. 159v) Remigi et Germani (1 octubre, III lec.)
- F. LXIXr (f. 160r) Francissi confessoris (4 octubre, doble)
S. Fides / Oct. S. Michaelis (6 octubre, doble)
- F. LXXr (f. 161r) In die Beati Marchi [Marcel ?] (7 octubre, doble)
Octava S. Hieronimi (7 octubre, doble)
 De Sanctis Dionisio rustico et Eleuterio (9 octubre, III lec.)
 Geraldi confessoris (13 octubre, III lec.)
S. Calixti pape (14 octubre, doble)
- F. LXXv (f. 161v) Marie Iacobi et Salome (16 octubre, doble)

- F. LXXIV (f. 162v) In vigilia Sancte Luche (19 octubre, doble)
- F. LXXIIr (f. 163r) Sancti Caprasii (20 octubre, III lec.)
- F. LXXIIv (f. 163v) Undecima milia Virginum (21 octubre, doble)
SS. Nunilonis et Alodie virg., S. Ylarionis confess. (22 octubre, doble)
- F. LXXIIIr (f. 164r) De translatione Beate Eulalie (23 octubre, III lec.)
SS. Servandi et Germani mart. / Translatio Eulalie Barchinone (23 octubre, III lec.)
- F. LXXIIIv (f. 164v) Cristini et Crispiniam (25 octubre, III lec.)
Sanctorum Vincentii, Sabine et Crispete (27 octubre, III lec.)
SS. Simonis et Iude (28 octubre, doble)
- F. LXXIIIr (f. 165r) Narcisii episcopi (a vespres, processó a la seva capella...) (29 octubre, III lec.)
- F. LXXIIIv (f. 165v) Quintini, Claudii et Lup[i]cii (31 octubre, III lec.)
In vigilia Omnium Sanctorum (1 novembre, doble)
Commemoratio animarum (2 novembre, doble)
S. Ermengaudi episc. Urgell. (3 novembre, III lec.)
- F. LXXVIv (f. 167v) In crastino Omnium Sanctorum (8 novembre, doble)
Quatuor Coronatorum (8 novembre, III lec.)
S. Theodori martiris (9 novembre, doble) / Passio Imaginis Domini
SS. Martini, Merene mart. confess. (11 novembre, doble)
- F. LXXVIIIv (f. 169v) In vigilia Sancti Marchi
- F. LXXXv (f. 171v) Festum Beati Emiliani (12 novembre, III lec.)
- F. LXXXIv (f. 172r) Bricii episcopi (13 novembre, doble)
- F. LXXXIV (f. 172v) De Sanctis Acisclo et Victori (17 novembre, III lec.)
S. Romanni monachi mart. / Oct. S. Martini (18 novembre, doble)
- F. LXXXIIv (f. 173v) De Beata Cecilia (22 novembre, doble)
SS. Climentis et Felicitas (23 novembre, doble)
S. Crisogoni mart. (24 novembre, III lec.)
- F. LXXXIIIr (f. 175r) De festo Beate Katherine (25 novembre, doble)
S. Petri alexandrini episc. (25 novembre, doble)
- F. LXXXVv (f. 176v) In natale Sanctorum Facundi, Primitivi, Agricole et Vitalis (26 novembre, III lec.)
Beati Saturnini (29 novembre, III lec.)
S. Andree primi apostoli Domini (30 novembre, doble)
SS. Crisanti, Mauri et Darie (1 desembre, III lec.)
- F. LXXXVIIIr (f. 178r) Beate Barbare (4 desembre, doble)
- F. LXXXVIIIv (f. 178v) De Beato Nicholao (6 desembre, doble)
- F. LXXXVIIIv (f. 179v) In capite octava Beati Andree (7 desembre, doble)
- F. LXXXIXr (f. 180r) De Conceptione Beate Marie (8 desembre, doble)

F. LXXXXV (f. 181v)	De Beate Leocadia (9 desembre, III lec.) De Sancte Eulalie Emerita (10 desembre, doble) <u>Pauli episc. narbonensis (11 desembre, doble)</u>
F. LXXXXIV (f. 182v)	De festo Beate Lucie (13 desembre, doble)
F. LXXXXIIIr (f. 183r)	In octava dies in Natale Domini / Festum Expectatione Partus Beate Marie (8 desembre, doble)
F. LXXXXIIIV (f. 183v)	In vigilia Sancti Thome (21 desembre, doble) <u>S. Thome Canturiensis mart. (29 desembre, doble)</u>

Apèndix III

Santor del leccionari RC.0033 (antic Roda 9, segle XIV), f. 64r-87v

F. 64r-64v	S. Stephani protomartiris ⁴³
F. 64v	Sanctorum. Innocentium S. Thomae episc. ⁴⁴ S. Silvestri pape et conf.
F. 65r	S. Columbe virg. SS. Iulianui et Blasi S. Victoriani abb. S. Ylarii conf. S. Felicis in pincis
F. 65v	S. Mauri abb. S. Marcelli pape S. Velosiani episc. S. Prisce virg. SS. Fabiani et Sebastiani
F. 66r	S. Agne mart.
F. 66v	Vincencii mart. ⁴⁵ S. Emerenciane virg. S. Proiecti mart.
F. 67r	S. Agnetis virg. S. Tirsi mart. S. Valerii episc. In Purificatione S. Marie
F. 68v	S. Blasii mart. S. Agathe virg.

43. Al leccionari RC.0027 (Roda 10), del segle XIII, tot seguit apareix al f. 170r-170v S. *Iohannis Evang.*, in *missa beati Iohanni apost.* Sobre aquest leccionari de la missa, *vid.* A. ORRIOLS, «Leccionari de la missa», a *Ars Sacra, Seu Nova de Lleida: Els tresors artístics de la catedral de Lleida*, Lleida, Paeria, 2001, col·l. «Jaume Ferrer», vol. I, p. 131-132.

44. Al leccionari *supra* esmentat, S. *Thome* figura al final, al f. 216r.

45. Al leccionari esmentat a les notes anteriors, tot seguit consta la festa de la *Conversio S. Pauli*, als f. 176r-177v.

- F. 69^r S. Scolastice virg.
S. Eulalie Barcinone virg.
S. Valentini mart.
Kathedra Sancti Petri
- F. 69^v S. Mathie apost.⁴⁶
SS. Emeteri et Cele[doni]
S. Gregorii pape
Festivitate Sancti Benedicti
- F. 70^v S. Pauli Narbone
Annunciatio Sancte Marie
- F. 70^v SS. Ambrosii et Isidori episc.
Sanctorum Tiburtii et Valeriani et ma.
S. Engracie et sanctorum eius
S. Georgii mart.
S. Marchi Evangelista
- F. 71^r S. Vitalis mart.
S. Petri mart.
Apostolorum Philippi et Iac[cobi]
S. Torquati mart.
- F. 71^v S. Atanasi
Inventio Sancti Crucis
S. Alexandri episc. et conf. et alii
S. Iohannes ante portam latinam
S. Giordani episc.
S. Petri mart [?]
- F. 72^r Sanctorum Nerei et Achilei et Pancra[ci]
SS. Victoris et Corone
S. Potenciane virg.
S. Urbani mart.
S. Marcellini [?]
- F. 72^v S. Medardo episc.
SS. Primi et Feliciani
S. Barnabe apost.
SS. Basilidis, Cirini, Na[bonis] et Naza[rii]
- F. 73^r S. Anthoni conf.
S. Exuperi conf.
SS. Cirici et Iulite
Sanctorum Marchi et Marcelli
SS. Gervasii et Protasii mart.
- F. 73^v Vigilia S. Iohannes Baptiste
SS. Iohannes et Pauli

46. Al leccionari que hem estat esmentant a les notes anteriors, figura tot seguit la *Translatione S. Augustini*, al f. 179^r.

- F. 74r S. Leonis pape
S. Yrineu et Secundo [?]
Vigilia Apostolorum Petri et Pauli
- F. 75r Commemoratio Sancti Pauli, eadem die Marciale
SS. Processi et Martiniani
Translatione Sancti Martini
Octavas apostolorum Petri et Pauli
- F. 75v Septem Fratrum
Translatio Sancti Benedicti
S. Margarita virg.
Sanctarum Iuste et Rufine
- F. 76r S. Victorini sociis [...]
Eadem die S. Praxedes mart.
S. Marie Magdalene
- F. 76v S. Apollinariis mart.
Vigilia Sancti Iacobi⁴⁷
Eadem die SS. Cucufati atque Christophori
- F. 77r S. Felicis mart.
SS. Macarii et Celsi
SS. Felicis, Suplicii, Faii [?] et Beatissimi
SS. Abdon et Senen
- F. 77v S. Germani episc.
Vincula Sancti Petri
SS. Felicis Ierunda Oratio
S. Stephani pape
- F. 78r Inventio Sancti Stephani mart.
S. Unerici conf.
Transfiguratio Domini
- F. 78v Eadem die SS. Sixti, Felicissimi et A. Meriti et Pas [?]
S. Donati mart.
SS. Curiaci, Largi et [?]
Vigilia S. Laurentii
- F. 79r S. Tiburtii mart.
S. Liceri mart.
S. Susane virg. [?]
- F. 79v Eusebi conf.
Eadem die Virgo Assumptionis beate Marie
- F. 80r Octabas S. Laurentii Oratio
S. Acapiti mart.
SS. Timotheo et Simphoriano
S. Bartholomei apost.

47. Després de la festa de Sant Jaume, al leccionari del segle XIII que hem estat esmentant figura S. Sixti episc., al f. 195r.

- F. 80v S. Genesii mart.
S. Licii episc.
Eadem die S. Rufii mart.
S. Augustini episc.
- F. 81r S. Ermerini [?]
Decollatio S. Iohannes Baptiste
Eadem die S. Sabine
- F. 81v SS. Felicis et Adaucti
S. Egidii abb.
S. Prisci mart.
- F. 82r Nativitas Sancte Marie⁴⁸
Eadem die S. Adriani et sociorum
SS. Gorgoni et Dorothei
- F. 82v S. Salvi conf.
Exaltatio Sancte Crucis
- F. 83r Eadem die SS. Corneli et Cipria[ni]
S. Nicomedes mart.
S. Eufemie virg.
Eadem die SS. Luci et Geminia [?]
Vigilia Sancti Marchi apost.
- F. 83v S. Maurici cum sociis suis
S. Tecele virg.
Sanctorum Cosme et Damiani⁴⁹
- F. 84r S. Narcissi episc.
SS. Quintini, Claudi, Luperici et Vic[torie]
Omnium Sanctorum
Quator Coronatum
- F. 84v Passio Imaginis Domini
Eadem die S. Theodori mart.
S. Martini episc.
- F. 85r Eadem die S. Menne mart.
S. Emiliani conf.
S. Bricii episc.⁵⁰
SS. Aciscli et Victor
- F. 85v S. Romani mart.
S. Cecilie virg.
S. Clementis mart.
S. Grisogoni mart., ad Timotheum
S. Katherine virg.

48. Al leccionari del segle XIII esmentat, tot seguit apareix SS. *Petri et Iacincti*, al f. 204r.

49. Al leccionari del segle XIII que hem estat esmentant, tot seguit consten S. *Michaelis* i S. *Iheronimo*, als f. 206v i 207r. Manquen també S. *Luche evang.*, *Sanctorum Nunilonis et Alodie i Apostolorum Symonis et Iude*, f. 207v-208v.

50. Abans de S. *Bricio*, al leccionari esmentat del segle XIII figura S. *Martino*, al f. 211v.

- F. 86r SS. Facundi et Petri, Agri et Viri [?]
S. Saturnini mart.
Vigilie Sancte Andree apost.
- F. 86v SS. Grisanti, Mauri et Darie
- F. 87r S. Iniuniis mart.
S. Impeliorum mart.⁵¹

51. Al leccionari del segle XIII que esmentem, hi consten també *S. Nicholao*, *S. Eulalie* (de Mèrida), *S. Lucie* i la festa de la *Inventione Trinitatis* i la festa *In dedicatione Ecclesie*, als f. 215v-217r.

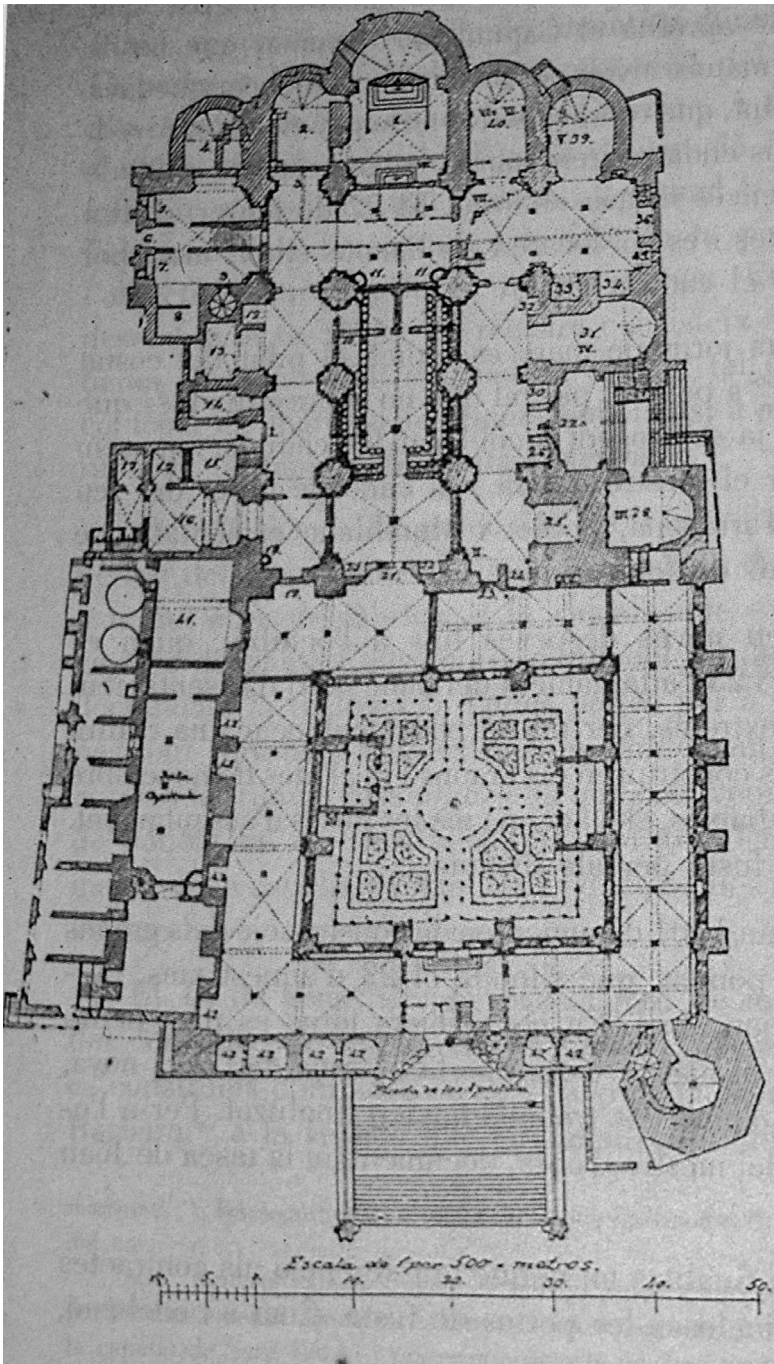

Figura 1. Planta de conjunt de la Seu Vella, segons dibuix de Ramon Ros de Càrcer (1881).

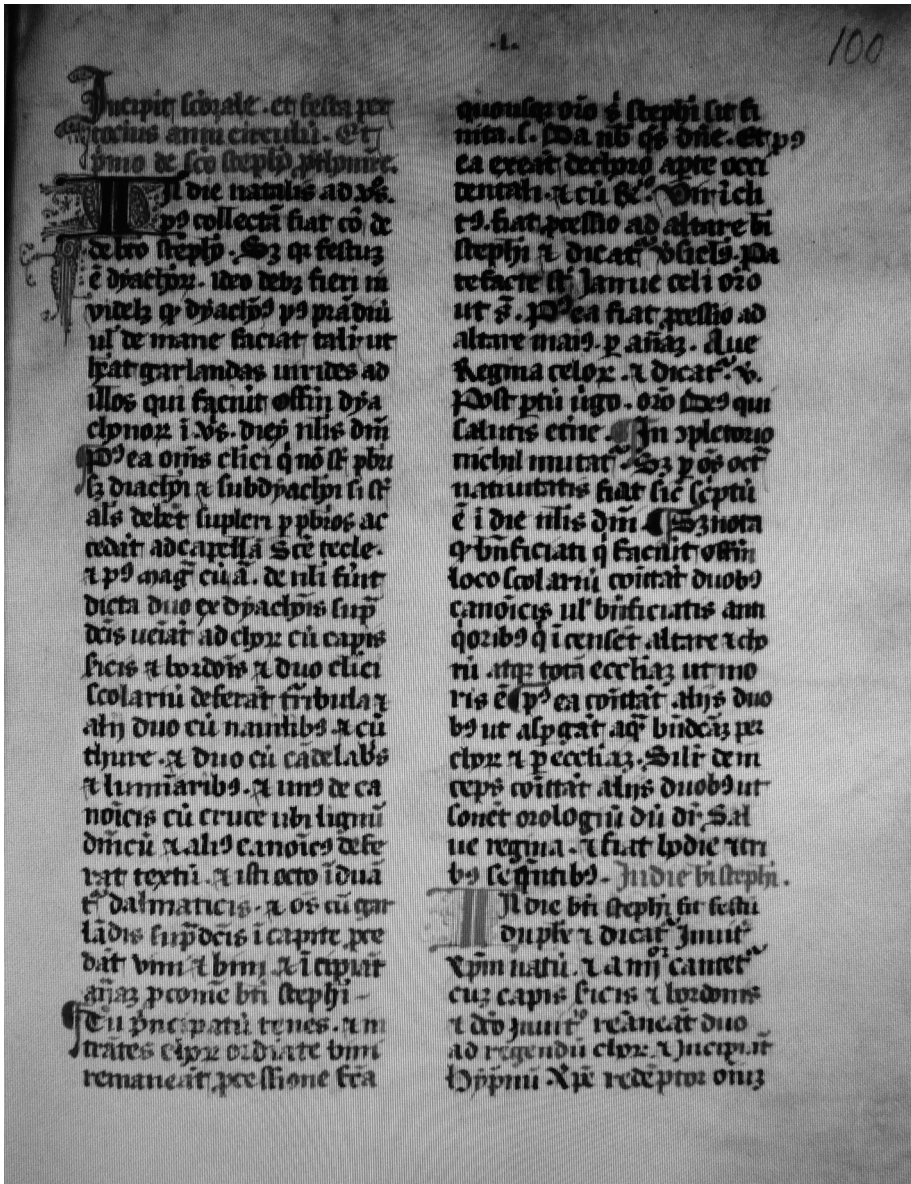

Figura 2. Inici del santoral de la consuetta RC.0031 (segle xv), f. 1r (100r).

Figura 3. Visió de conjunt de la nau de la Seu Vella on era situat el cor (segle XIII).

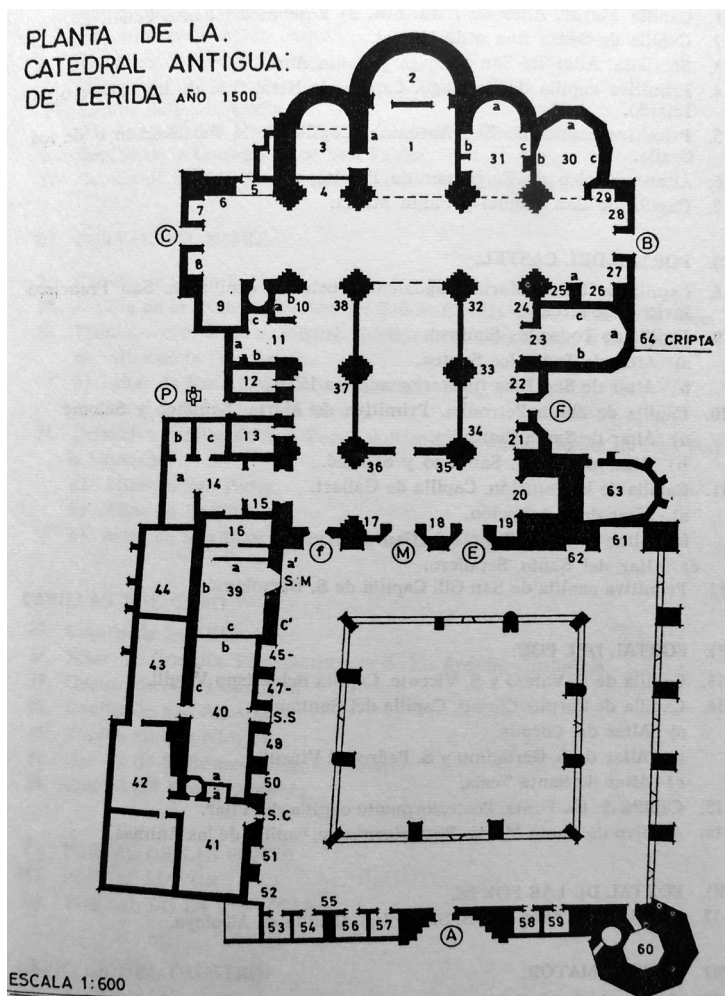

Figura 4. Planta de la Seu Vella amb la localització de les capelles (segons G. ALONSO, «Capillas, altares, imágenes, capellanías, presbiterios y beneficios de la Seu Vella de Lleida desde su fundación hasta su cierre», *Ilerda*, vol. XL (1979), p. 85).
3 i 4. Capella de Sant Jaume: altar de la Mare de Déu de les Neus; 31. Capella de Sant Pere: altars de Sant Pere, Sant Pau i Sant Joan; 30. Capella Colom: altar de la Immaculada Concepció; 11. Capella de Berenguer Marqués i dels Gallart: altar de l'Assumpció; 13. Capella de Sant Vicenç i Sant Valeri; 19. Capella de Santa Margarida o Soler; 51. Capella de l'Anunciació; 60. Capella dels Sants Pau Ermità i Antoni de Viena; 39. Antiga sala capitular: altar de Santa Maria la Vella; 41. Nova sala capitular (després del 1457); C) Porta de Sant Berenguer; B) Porta de l'Anunciata; F) Porta de les Fonts (baptismals).

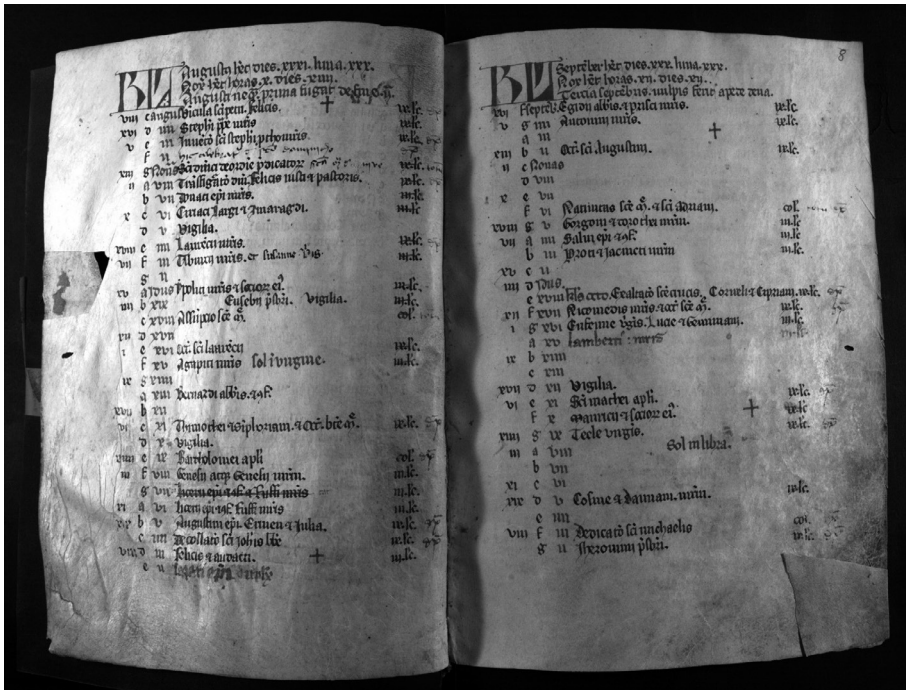

Figura 5. Calendari del leccionari RC.0026 (segle XIV), f. 7v-8r.

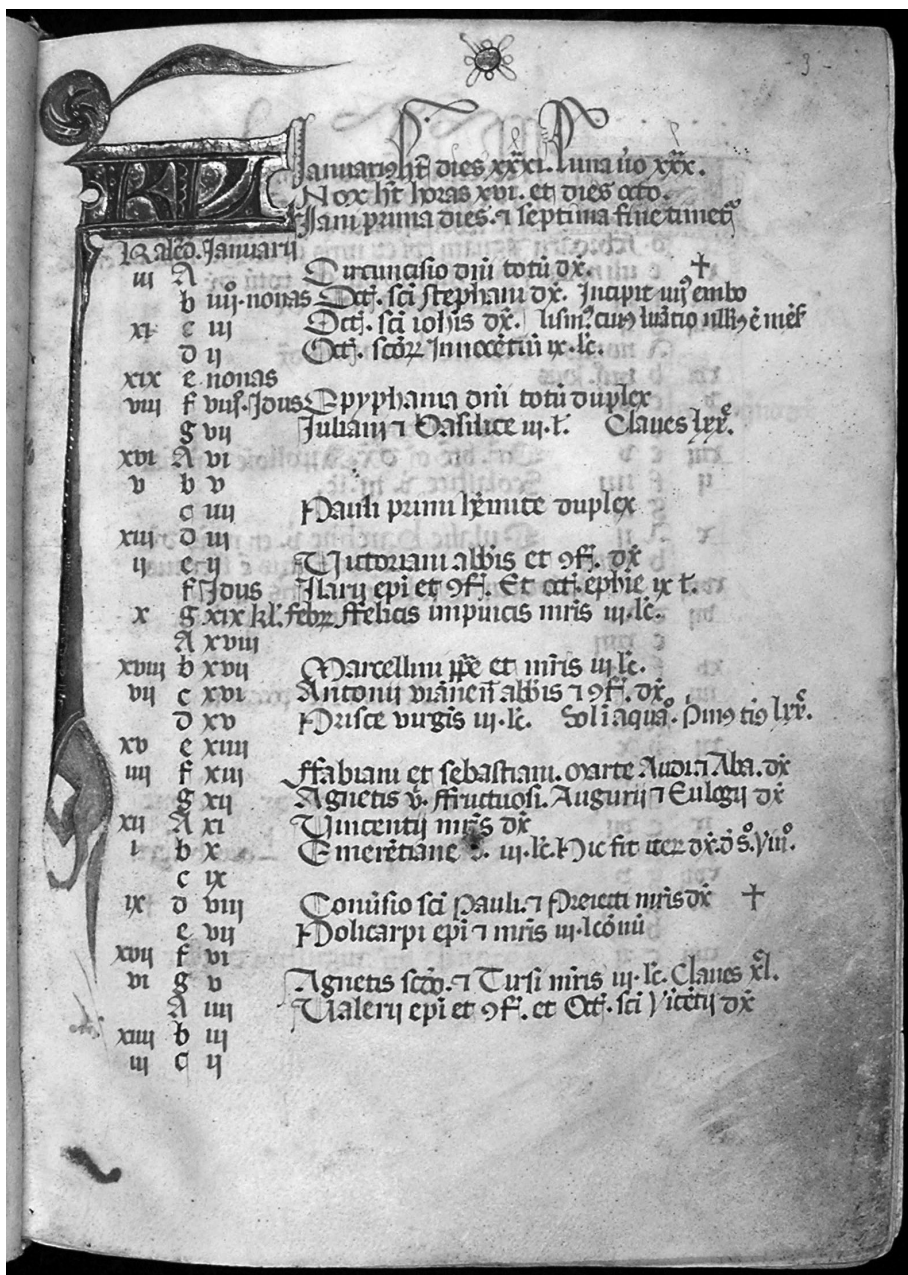

Figura 6. Calendari del breviari ilerdense LC.0016 (c. 1451), s. f.

